

Impresă la
Hunedoara, Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFARUL

ANUL VI — Nr. 2 (109) — 15 IANUARIE 1963

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

SCRITORII LA SATE

de MIHAI BENIUC

Iarna, satul se strânge lângă vatră și-ncepe timpul povestilor. Adică așa era mai de mult. Satul de azi din toată România a intrat într-o cră nouă. Se stă desigur și la vatră, se spun povești, se cântă doine, se rîde, dar e ceva mai mult decît atîta.

Sîntem în primul an al colectivizării terminate, iar perioada consolidării gospodăriilor agricole colective, limpezirea noilor perspective de viață create prin socialism țărănimii aliate cu muncitorimea continuă. Iar țărăniul obișnuit în trecut să nu vadă mai departe de gardul ogrăzii sale este preocupat cu toată seriozitatea de formele noi pe care le îmbracă viața sa, de recoltele viitoare, de anii care vin. De la un capăt al țării la altul se desfășoară acum, cit ține iarna, adunările generale ale gospodăriilor colective, unde se cîntărește experiența dobîndită și se iau măsuri pentru o bună îndeplinire a muncii necesare ca ogoarele comune să dea roade sporite. Ziua-muncă, nu pur și simplu privită numeric, ci în conținutul ei de bunuri acumulate prin muncă efectivă a colectivității, este preocupare obștească fundamentală și a organizațiilor de partid, și a sfaturilor populare, dar și a colectivităților. Pentru îmbogățirea zilei-muncă e nevoie nu numai de hîrnicie și de trudă, ci și de un bun inginer agronom, de un bun tehnician, de o folosire cit mai rațională și mai științifică a pămîntului și a tuturor mijloacelor agricole și mecanice. Aceste probleme sînt frămîntate de întreaga obște a colectivităților. De rezolvarea lor depinde construirea de noi case, cantitatea sporită de produse, aparate de radio, televizore, motocicletele, camioanele pentru colectivă, mașinile agricole, noile investiții, — cu un cuvînt bunăstarea tuturor.

Apoi în acest an mai vin alegerile pentru sfaturile raionale și comunale, la începutul lunii martie. Decî încă o mare grijă, cu pregătiri prealabile, pentru ca cei mai destoinici să fie puși în fruntea treburilor obștești, unde se cer devotament față de cauza socialismului, înțeles în toate implicațiile lui, dar și cunoașterea temeinică a locului și oamenilor care-ți încredințează puterea.

Se adaugă apoi luna cărții la sate. Da, cartea a intrat în dimensiunile spirituale ale vieții sătești, și nu ca mîltvelnicie, vieți ale sfinților, zodiacuri, tîlmăcirea a viselor sau, în cele mai bune cazuri, sub formă de calendar, ci sub toate formele ei utile, de la cărțile tehnice, științifice și ideologice la cărțile de beletristică, roman, teatru, proză. Nu pot scriitorii noștri să scrie altfel cărții, cărți bune desigur, de cite are azi nevoie satul, treziri la viață nouă.

Iată numai aceste trei feluri de acțiuni la sat, adunările colectivităților, pregătirile pentru alegeri și luna cărții, sînt destul pentru oricine ca să-și dea seama ce viață, cu ce patos și cu ce perspective, se desfășoară la sate.

De altfel este suficient să arunci un ochi turistic prin locurile pe unde treci sau să stai rapid de vorbă cu vreun președinte de sfat raional, ca să vezi și să înțelegi că lumea satelor nu mai este nici pe departe ceea ce a fost odinioară. Cum mergi, bunăoară, de la Gilău către Căpuș, în stînga șoselei internaționale ce duce spre Oradea, acum un an nu era nimic, ca-n palmă, iar azi se ridică, strălucitoare, uzina de extracția minereului de fier. Mai departe, apărute cu peste noapte, se văd noile olaturi ale gospodăriilor colective și de stat sau ale Stațiilor de Mașini Agricole. La Izvorul Crișului se înalță atelierele moderne, iarși pe locuri unde mai ieri nu era nimic, cooperativa pentru cunoscutele produse ale celor ce rătăceau pînă mai ieri cu frumosele lor cutii și table de șah, ca să le îmbrace tuturor. Ici se ridică o școală de opt ani, dincolo alta medie cu 16 săli, se electrifică zece sate unul lângă altul, în creierul muntelui, unde altă dată inumerabil și în sufletul oamenilor și în casele lor era la ei acasă. Și cite și mai cite, și toate cu o repeziune caracteristică filmului!

Iar în mijlocul tuturor acestor minuni ale transformărilor socialiste la sate este omul nou, ascuțindu-și mintea, cîntîndu-și vrerea și făurindu-și soarta sub conducerea și îndrumarea partidului.

Și cînd mai bine decît iarna, cînd oamenii au timp să stea de vorbă și nu sînt absorbiți de muncile din oțara satului se poate participa la ritmul amplu al vieții revoluționare ce se desfășoară în satul colectivizat?

Este o larnă istorică, larnă consolidării formelor noi de viață, a planurilor bine chibzuite, a măsurilor menite să asigure o viață îmbelșugată acelor ce au crescut în mizerie în cursul veacurilor, o viață culturală la nivelul orășului aceleora cărora opresorii și exploataorii muncii omului le hărăziseră numai inculțura și neștiința de carte.

Într-un astfel de anotimp, care nu este numai unul din cele patru ale anului, ci și unul din istoria vieții noastre în era socialismului, nu se poate ca un scriitor să nu fie ispitit de-a trece prin satele noastre. De-a trece? Nu. De-a sta și participa la viața satului. Căci întîi și întîi asistă la ceea ce nu vor asista peste un an sau doi: examinarea de către masa colectivităților a experienței lor după primul an de colectivizare a întregii țări, cu toate problemele nou ivite, cu toate propunerile de soluții date de niște minți deprinse a cugeta drept, limpede, practic și totodată de a se exprima altfel de poetic. Apoi, s-ar putea ca scriitorul să nu fie prezent în sat atunci cînd este vorba în mod special de intensificarea contactului cu cartea a lumii de la sate, fapt unic în istoria țării, dacă ne gîndim la trecut? Deci nu este vorba de înălțarea neștiinței de carte — aceasta de mult s-a înfaptuit de către regimul nostru! — ci de a sprijini pe omul de la sate atunci cînd în sfîrșit i se pune din plin și anume cartea la îndemînă cu tot ceea ce poate ea aduce, pentru luminarea minții și desfătarea sufletului. Oare puțin lucru va fi ca scriitorii în această perioadă să se legătura cu cititorii lor de la sate, fie școlarii care-i cunosc din manuale, fie oamenii maturi care le-au citit o lucrare sau alta, le-au auzit-o la radio, sau i-au văzut chiar pe ei la televizor?

Un mai prielnic moment pentru a vedea și a participa la sate, în marea bătălie a noului pentru învingerea a ceea ce este vechi și învechit mai ales, nici că se poate închipui. De altfel foarte mulți scriitori s-au anunțat de pe-acuma că vor să-și petreacă o parte din timpul iernii printre colectivități. O primăvară bună se pregătește de cu iarnă, cînd sub zăpadă germinează semintele, iar gospodării își dreg și pun la punct uneltele, ca să înceapă munca pe ogoarele ce reinvie sub soarele cald. Pentru primăvara literaturii noastre astfel de iarnă trebuie să fie aceasta, cînd scriitorii vor pleca la sate.

ZĂPADĂ — Fotografie de DAN GRIGORESCU

Gabriela Melinescu

MIȘCAREA CULORILOR

Culorile-s iubirea nimănui
dar din iubirea fiecărui om născute.
Am nobilat natura și ram dat
nuanțele de ea necunoscută.
Mi se rotece în simțuri flori aprinse,
cuvinte mici și simple, ale noastre,
petalele, mari raze imitînd,
perpetue mișcări de astre.
Și-apropiate-mi tulbură obraji
cămăși și bluze-ninse la uscat,
multicolore steaguri de familii
imensul glob cu ele-mbrățișat.
Și simt cum izbucnesc în univers
culorile, culezătoare-antene
și se adună-atît de omeneșc
în curcubel zilei pămîntene.

ANOTIMP

Ținutul toamnei pleacă
pe o parte a globului
unde mai lună și plouă
și geografia iernii venea
cu ninsoarea ca o dragoste nouă.

Ghetele mele cu șireturi prea lungi
au înscris țipare adînci pe zăpadă,
dar înainte, pășind hotărît,
aleargă două urme de lată, subțiri...
Ninge și-i viscol în amintiri.

— Anilor crunți, cit m-ați durut...
Peste urmele calde
obraji mi-aplec a sîrut;
în fiecare iarnă Zoia
trece deslășurînd
steagul pur al zăpezii
peste pămînt.

Corneliu Sturzu

CURS AGROTEHNIC

Bînci lungi și cărți și umeri aplecați
pe cîmpurile-ninse ale fiilor.
Fiece vorbă-j susur de porumb,
lăcrile — răstîmpuri între clipe,
cînd boabele sîrului-n șoapță cîmpul,

Aceeași brazdă trasă-ntr-o sprincene,
ca în amiezile de prăsilă, tierbinji,
aceiași nevăzui fluii trecînd
din palma dreaptă-n fluierul condeiului,
și-aceiași zîmbet lăturînd pe buze
ca vinul vechi străluminînd în cupe.

Cînd țipă lung pădurile sub vînt,
iar cerul-i mai lălmînd ca ochii lupilor,
ce calme-s, lingă ei, aceste seri!

Ca într-o necuprînsă dăruire
lumini de vis le joacă pe obraz.
Ei stau calmi pe treptele lucidității
închipsînd pe toaia albă-a țării
rotundul poamelor dintr-o livadă-n soare.
scrisul mărunt al grîului din spice,
aracii-n vil, lungi semne-ale mirării —
examelele verii viitoare.

Ștefan Dimitriu

SURIS PE ZĂPADĂ

De-ai fi rămas, n-ai mai putea să pleci,
Cădrile-au uitat să se așlearnă,
Ninsorile și-ar prinde-agrate reci
în părul lung ca nopțile de iarnă...

S-ar auzi izvoarele țîpînd,
Austral și-ar trimite cavalcada
Și s-ar aprinde colțul ierbii, cînd
Sărutul nostru ar topi zăpada...

PREMIILE REVISTEI „LUCEAFARUL“ PE ANUL 1962

- POEZIE:** Premiul I ~ 3.000 lei: Ion Chiric, pentru poemul „Fiul uzinei“.
 Premiul II ~ 2.000 lei: Adrian Dohotaru, pentru poeziile publicate în revistă în cursul anului.
- PROZĂ:** Premiul II ~ 2.000 lei: George Bălăță, pentru povestirea „Culesul dîntii“.
 ~ 2.000 lei: Milică Stan, pentru povestirea „Mindrle“.
- CRITICĂ:** Premiul II ~ 2.000 lei: Dinu Săraru, pentru articolele și cronicile publicate în „Luceafărul“.
 Premiul III ~ 1.000 lei: Marin Sorescu, pentru articolele publicate în revistă în cursul anului.

PE MARGINEA RECOMANDĂRILOR PENTRU PREMIILE DE STAT

Calități eminente

Tudor Vianu întrunește într-un chip puțin obișnuit însușirile unui om de știință și acelea ale unui poet și, lucru tot atât de rar, în el aceste însușiri nu numai că se împacă foarte bine, dar chiar se îmbină, alcătuind o armonioasă individualitate, deschisă deopotrivă către cercetarea științifică și către creația poetică.

Toate aceste calități eminente și-au găsit și continuă să-și găsească expresia într-o operă vastă și variată care se întinde în mai multe direcții. Filosof, poet, istoric și critic literar, la fel de competent în istoria literaturii române și în istoria literaturii universale, observator minuțios și fin al tuturor formelor de cultură, Tudor Vianu, cu o curiozitate intelectuală infinită, cu o putere de muncă neostenită, cu o riguroasă metodă de cercetare și un mare talent literar, a dat până acum opere de primul rang. În chestiunile privitoare la stil, chestiuni atât de dificile și de întortocheate, Tudor Vianu aduce puncte de vedere originale, deschide perspective noi de discuție și ajunge la concluzii și la soluții definitive. E destul să amintesc ca un exemplu, printre altele foarte multe, cartea sa Problemele metaforei și alte studii de stilistică (1937) în care, după ce analizează mecanismul complex al metaforei și stabilește felurile ei funcții, Tudor Vianu ajunge la concluzia că metafora, departe de a fi numai o figură de stil, este în primul rând „unul din cele mai fine instrumente de cunoaștere ale spiritului omenesc” lăta o constatare foarte importantă, făcută pe temeiul unei strălucite acumulări de dovezi și de argumente, și care este menită să aducă în definiția fenomenului literar date noi și hotărâtoare.

Pentru contribuțiile sale substanțiale și valoroase în domeniul teoriei literaturii și în acela al cercetărilor privind literatura universală și comparată, Tudor Vianu a fost propus să fie distins cu Premiul de Stat. Este o propunere pe care o împlinim cu bucurie. Tudor Vianu merită pe deplin această distincție.

Al. Philippide

Franyó — interpret al poeziei universale

Pentru a străbate marile întinderi ale poeziei universale, trebuie să-ți alegi o călăuză de încredere. Știm

din copilărie o limbă, două, mai învățăm trei-patru în cursul deceniilor, dar și aceasta este încă prea puțin pentru a măsura imensul tezaur fondat de Homer și înșușit, înmilit, în decursul veacurilor.

O asemenea călăuză de încredere a întregii mele generații a fost și este maestrul Franyó Zoltán. L-am descoperit la vârsta de 16 ani prin „Corbul” lui Poe — și de atunci și sint dator nenumărate ore de desfășurare în grădina magică a tîmbilor transplantați cu măiestrie.

În anii din urmă s-a editat o culegere antologică din cele mai reprezentative traduceri ale lui Franyó Zoltán. Am spus „cele mai reprezentative”? Nu, nici măcar acestea n-au încăput în tomurile voluminoase, alcătuite din rodul bogat al unei munci semicentenare. Pentru că mai e și „Faust”. Mai este Eminescu cel complet. Mai sint zecele de mii de versuri apărute în revistele multor decenii. Și voluminoasa antologie a poeziei românești, operă începută în tinerețe și continuată cu atita perseverență de poetul nu de mult salutat la a 75-a aniversare, — încălclă-tulește ea însăși o mică bibliotecă. Această operă a duș peste hotare faima poeziei românești. La ea se a-lătură și traduceri în limba germană, atât de cunoscute și pretuite peste hotare.

Am citit cu satisfacție propunerea acordării Premiului de Stat maestrului care a fost și este călăuză generației mele prin vâștele grădini ale poeziei universale — artist stimat și prețuit. Și susțin transformarea propunerii în fapt, ca recompensă meritată a unei vieți pline de roadele cele mai frumoase.

Majtenyi Erik

Seriozitate și conștiinciozitate în munca de creație

„Gut Ding braucht Weile” — adică „lucru bun se face încet”. Sint zece ani de cînd l-am cunoscut pe Oscar Walter Cisek, cu prilejul lecturii unui fragment din primele capitole ale romanului său „Foc de vreascuri” (despre răscoala țărănească din 1784). Această operă s-a făcut cunoscută în ultimii doi ani nu numai cititorului de limba germană din țara noastră, dar și unui larg public din R.D.G.

Il prețuiesc pe Oscar Walter Cisek de cînd îl știu, mai ales pentru se-

riozitatea și conștiinciozitatea sa în muncă. Nu l-a preocupat niciodată întrebarea: cînd îi va apare cartea, ci cum îi va apare? Acest cum presupune obligația unui studiu extrem de temeinic și anevoios al materialului vast și de multe ori greu accesibil pe care se bazează lucrările sale. Scriitorul urmărește realizarea unui echilibru între ficțiunea literară și faptele istorice, în scopul îmbogățirii reciproce a semnificației lor, sarcina cea mai dificilă a romanului istoric, și, în fine, plămădirea unei limbi, unui stil, a unei construcții literare vrednice de mărșala evenimentului, de măreția lui Horia, de forța vulcanică a țărănilor și mine-riilor, a tuturor celor nevoiași și nedreptățiți în trecut. Se poate spune,

fără ezangere, că fiecare frază, fiecare cuvînt l-a preocupat în aceeași măsură ca și mesajul care se va desprinde din întregul operei, fiind cunoscut că grija pentru detaliu este cea mai importantă garanție în realizarea, în întregul său, a mesajului.

Cu sinceră bucurie pot să subliniez că romanul „Foc de vreascuri” este în adevăr la nivelul efortului depus. El reprezintă o strălucită realizare artistică, ce izbuteste să transpună cititorul, cu gândurile și simțurile sale, în anii răscoalei, trăind astfel o solidaritate cu răsculații și o adîncă indignare față de lumea de huzur, de cinism, de impasibilitate și samavolnicie, împotriva căreia se ridicase Horia. Este o carte fără figuranți: atît personajele principale — prezente de la început pînă la sfîrșit în șuvoiul larg al acțiunii, — cit și cele mai efemere, apărînd și dispărînd defînitiv pe aceeași pagină, cit și cele din tabăra adversă, au viața lor proprie, au trăsăturile lor fizionomice și de caracter bine distincte, care se imprimă adînc în memorie.

Sînt convins că fiecare cititor a salutat cu satisfacție propunerea cărții lui Oscar Walter Cisek pentru Premiul de Stat și sint sigur că autorul se va dovedi și prin creațiile sale viitoare demn de înalta cinștire.

Paul Schuster

Un poet al tinereții

Poezia lui Marcel Bressău mi-a atras atenția prin conținutul ei tineresc. Eram pionieră cînd i-am citit

pentru înția cără poeziile, unele din ele învășindu-le cu multă dragoste pe dinafară. În mod deosebit mi-a plăcut „Cîntecul de leagăn al Doncăi”, în care poetul evocă cu multă sensibilitate momente eroice din lupta partidului. În ultimii ani, Marcel Bressău a publicat *Dialectica poeziei și Fabule*, volume de versuri, care, cu o bogată substanță lirică, transfigurează în versuri, originale și ca formă, o adîncă experiență de viață. Datorită aprecierii pe care o am față de acest poet ce participă prin scrierile sale la educația noastră comunistă, mă bucur că, resent, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă l-a propus pentru Premiul de Stat.

Chirtu Rodica
muncitoare la secția Mecanica
Uzinele Chimice Romîne.

Personaje reprezentative pentru vremea noastră

Sînt pasionat de literatură și am citit cu satisfacție o serie de cărți bune ale scriitorilor noștri contemporani. Printre lucrările literare pe care eu și tovarășii mei de muncă le-am citit cu mare interes a fost și romanul „Setea” de Titus Popovici. Discuțind acest roman cu tovarășii mei de muncă de la Uzinele „Grivița Roșie” și în cadrul cercului nostru literar, a reieșit că această lucrare este mult îndrăgită, întrucît are, în centrul ei, unul din momentele importante din lupta poporului nostru muncitor, înăpștirea reformei agrare. Zăgrăvind cu multă pricepere procesul de transformare a conștiinței țărănilor săraca sub îndrumarea partidului nostru, autorul conturează personaje reprezentative, luptători neobosiți pentru schimbarea structurală a vieții satului, cum sint Mitru Moș, învăștorul Teodorescu, muncitorul Ardeleanu și alții. În contrast cu aceștia, scriitorul descrie elemente reacționare, boierii și chiaburii, care se opun cu înverșunare reformelor inițiate de partid, dar care nu pot rezista avalanșei istoriei.

În ziua cînd am citit în „Scîntala” că lucrarea lui Titus Popovici este propusă pentru Premiul de Stat, ne-am bucurat din adîncul sufletului, întrucît aceasta corespundea intrinsecului propriilor noastre aprecieri. Socialind romanul „Setea” una din cele

mai bune lucrări contemporane de proză, aprîjn din inimă propunerea de a i se acorda Premiul de Stat pe 1962, premiu pe care îl merită cu prisosință.

Pe viitor îl așteptăm și cu lucrări, la fel de bune, inspirate din viața clasei muncitoare.

Ion Ghiulescu
electrișian la Uzinele
„Grivița Roșie”

Sinteză creatoare

Există cărți care după prima lectură rămîn să-și doarmă somnul într-un ungher uitat, dar și cărți menite a deveni „de căpătîi”. „Setea” este și ea o carte de căpătîi.

„Setea” rămîne prin excelență cronica frămîntărilor anului 1945. Pe Ana Moș, ca și pe Ion al lui Rebreanu, o leagă o dragoste aprigă pentru pămîntul care îi dă viață, o caracteri-

zează aceeași incapacitate de a înțelege că esența vieții nu se reduce numai la bucată, mai mare sau mai mică, de pămînt. Ana Moș trăiește în vîltoarea vremilor noi care se nasc în preajma ei. Lupta care cuprinde satul o lasă însă rece, pentru ea singurul adevăr palpabil rămînd pămîntul.

Va înțelege mai mult decît Ana Moș nepotul său Mitru, căruia războiul îi va „scutura desogii de prostie”, dîndu-i în schimb „un dram de înțelepciune”.

Va înțelege și pentru Ana Moș, ginerele ei, George Teodorescu.

Vor înțelege și pentru Ana Moș, călăuzii săeni pentru care cuvîntul partidului înseamnă eliberarea din anii întunericului.

Partidul le-a adus descătușarea personalității. Înțelegerea se va dobîndi nu fără trudă, nu fără luptă. Pentru ea va plăci cu viața comunistă Ardeleanu!

Citiți care, din cei care au citit cartea, după ce au întors și ultima filă nu și-au spus:

— Și eu am cunoscut atunci, în 45, un om ca Mitru Moș sau George Teodorescu!

Citiți, care, nu și-și vor recunoaște, în taină, îndărătniciaanei Moș, și nu

vor mulțumi sfatului unui om ca Ardeleanu?!

„Sînt lucruri și fapte cunoscute și de aceea au poezia lor. E în „Setea” o poezie aspră, culturoasă, via și puternică prin mesajul ei. E poezia omului trezit la viața de partid. Poezia omului care a luptat mai întîi cu el, apoi cu alții pentru afirmarea sa și grele pentru construirea societății noi.

Frămîntările țărănilor în anii postbelici, în anii construcției revoluționare a țării noastre, sint oglindite în numeroase alte opere. „Setea” lui Titus Popovici se impune în frontul mișcării noastre literare ca una din cele mai izbutite, adevărate sinteze creatoare. Ea trăiește prin evocarea sobră și răscolitoare a unor vremi ce nu se vor uita curînd. „Setea” este o carte a timpului nostru, prin întreg mesajul ei. De aceea aprîjn cu mult entuziasm propunerea de a se acorda Premiul de stat romanului lui Titus Popovici.

Rodica Docea
studentă la Facultatea de Filologie București, anul III

Broderie cu floar

cronica literară

Exprimîndu-ne atît de tîrziu opinia despre romanul *Casa* al prozatorului tînar Vasile Rebreanu, nu intenționăm de loc să transformăm cronica noastră în niște concluzii pretențioase, chemate să împartă defînitiv dreptatea, la capătul unei lungi și contradictorii discuții critice. Vrem, numai, să observăm un lucru de interes — cred — mai general pentru critici și scriitori, care decide uneori — într-un fel sau altul — soarta cărților, dincolo de valoarea lor intrinsecă. Dorim, deci, să punem în discuție o modalitate mai puțin indicată de a face critică și anume aceea care nu ține seama de caracterul concret, complex și organic unitar al unei opere și exprimă judecata de valoare aproape cu exclusivitate în funcție de o anume problemă teoretică, de multe ori în afara tematicii cărții. Neajunsurile unei astfel de modalități sint de netăgăduit și ele au apărut cu atît mai evidente în toată discuțiile despre valorosul roman al lui Vasile Rebreanu, *Casa*. La apariția cărții, era cu predilecție în atenția criticii literare o problemă, e adevărat importantă pentru creație, dar nu unică, și anume conflictul. Atunci, aproape toți cei care s-au ocupat de roman l-au judecat cu exclusivitate din unghiul acestui element al operei de artă. Critica a recunoscut fugar calitățile reale de povestitor, de bun cunoscător al satului, de observator pîrînzător al vieții, de excelent minutor al dialogului, dar s-a grăbit să ajungă repede la problema conflictului, pe care a găsit-o insuficient rezolvată. Aceasta pentru că s-au observat de unii — după părerea mea în chip arbitrar — două acțiuni paralele fără nici o relație dialectică, două conflicte care ar rămîne și ele paralele pînă la sfîrșitul romanului.

O acțiune s-ar desfășura independent pe planul gospodăriei colective „23 August” din satul Poeni, avînd în centrul ei figura instructorului de partid, Ion Dura, a presedintelui gospodăriei, Dumitru Patie, a secretarului organizației de bază, Antim Bota, a societatorului Mișușă Bumbului și a altor citorva oameni din gospodărie sau rămași încă individuali cu care se duce munca de a-l atrage în gospodăria colectivă Firul celălalt al acțiunii, cu figuri centrale ca Isala Iota, Anica, Zania, Iroftei, Maftei Udilă, Salustiu Udilă etc., a fost apreciat de unii

criticii ca aflîndu-se în totală necorelație cu primul și l s-a imputat romancierului o viziune defectuoasă asupra realității. Cred că o cunoaștere mai amănunțită a vieții satului actual ne-ar demonstra că viziunea îngustă au avut-o criticii și nu prozatorul, pentru că cele două planuri sint ale aceeași acțiuni și se găsesc, obiectiv, într-o foarte strînsă interdependență, în sensul că acțiunile și evenimentele din primul plan, care reprezintă nou, sint determinante pentru destinul eroilor din planul al doilea, al vieții „individualilor”.

Absolutizînd acest element al operei, conflictul, o bună parte a criticii — deși a făcut observații judecînd asupra cărții din acest punct de vedere — a ignorat alte laturi importante, care sînt de specificul talentului de prozator al lui Vasile Rebreanu și care fac din el unul din fruntașii generației sale. În *Casa*, ca și în volumule sale de schițe și nuvele: *În plîndă și Dimineața de toamnă* — între care romanul se integrează cronologic — Vasile Rebreanu se afirmă ca un scriitor pasionat de viața satului nou, socialist, ca un cunoscător intim al pro-

dictorului, care nu-l scutit de frecuenți și greutăți. Autorul, gîndind adînc asupra datelor realității, reușește să înfățișeze în plînatatea ei, prin gesturi semnificative, frumusețea morală a omului nou la sate, acele trăsături psihologice deosebite pe care le primește țărăniul colectivizat în ambianța social-economică a socialismului. Pentru Vasile Rebreanu, omul nou este omul integrat în ritmul vieții al muncii pe ogoare, omul acțiunilor eroice în procesul muncii, dovedindu-și calitățile morale nu prin vorbe, ci prin fapte, prin atitudine la față de muncă și bunul obștesc. Pe aceste principii ale eticii socialiste se proiectează figura profund umană și luminoasă a instructorului de partid Ion Dura, și se desumflă aceea a președintelui care confundă bunul colectiv cu buzunarul propriu. „Leția” acestor două personaje este adînc educativă, cartea jucînd prin ele un rol exemplar în rîndul cititorilor. Despre acest rol educativ al cărții în actuala etapă de dezvoltare a satului socialist, critica a vorbit prea puțin sau aproape de loc și nu ni se pare un lucru neînsemnat.

Dar, cum spuneam, mi se pare că aspectul cel mai nemulțumitor al discuțiilor despre romanul lui Vasile Rebreanu provine din faptul că s-a ignorat evoluția spre maturizare și spre cristalizarea personalității artistice a tînarului prozator. E neîndoișor că Vasile Rebreanu a făcut cu acest roman un salt remarcabil în cadrul literaturii închinată satului socialist, dar și în propria sa evoluție. Mișlocele artei sale de povestitor cu mari resurse lirice s-au perfecționat sensibil în sensul puterii lor sugestive, al capacității de a crea atmosferă, de a sugera și de a evoca cu căldură, de a cuprinde din toate unghiurile și de a urca pe diverse planuri pentru a observa o dată cu dominantele, cu direcțiile de dezvoltare a noului și întreg peisajul moral și material, cadrul social și istoric al satului. Atmosfera casei Iroftei rămîne în conștiința cititorului ca o realitate vie, capabilă a-l ajuta să înțeleagă mai bine natura psihologică și socială a personajelor, să le descifreze mai ușor destinul. În mijlocul ei, figura țărăniului Isala Iota — pe care l-am întîlnit și în navela *Pămînt amar* — capătă un sens social adînc,

simbolic, poate, pentru destinul unor oameni din aceeași pătri socială care rînduri de vieți în vechea societate nu s-au putut împlini, n-au putut iubi cu adevărat, n-au fost altceva în ochii celor avuți decît o marfă.

Romancierul surprinde cu o remarcabilă intuiție artistică ideea că în mintea socorului avut, tînarul Isala Iota se confundă cu o marfă pe care n-o plătește însă, legalizînd-o între rudenii prin căsătorie cu fiica sa Anica. Dar noile relații sociale care se statornicesc în lumea satului, deși nu cuprind încă familia Iroftei, descătușează treptat personalitatea umană a tînarului sărac, înșetat de pămînt (iată un exemplu de corelație indestructibilă între cele două planuri ale acțiunii), dejoacă intențiile socorului de a face din el o piesă de inventar în marea sa gospodărie.

de I. D. BALAN

podărie, un simplu bun patrimonial, care să-l scutească de muncă. E o situație semnificativă, cu totul nouă în literatura noastră despre sat, pe care Vasile Rebreanu a prins-o în adîncimea și complexitatea ei social-umană și asta nu s-a putut realiza decît în lumina unei înțelegeri dialectice a vieții satului contemporan.

Autorul romanului *Casa* dovedește, exceptînd aceste momente de reflux pe parcursul evoluției acțiunii, o cunoaștere organică a satului de azi și o participare patrinică la întărirea relațiilor socialiste în agricultură. *Casa* e un roman care afirmă vitalitatea țării nouului socialist, un roman în care satul ardelenesc, într-o anume etapă a dezvoltării sale revoluționare își regăsește viul imaginea sa dinamică. Proza noastră are prin romanul *Casa* o contribuție valoroasă la zăgrăvirea satului actual cu acele mijloace artistice mature care atestă încă o dată talentul real de prozator al lui Vasile Rebreanu.

Desen de SILVAN

VASILE REBREANU:

CASA

Corelația celor două planuri de desfășurare a conflictului nu e făcută după o schemă clasică, ci în spiritul realității, conform cu adevărul vieții satului ardelenesc, pe care Vasile Rebreanu îl întulește cu lăcusință în nenumărate ocazii. Romanul *Casa* lui Iroftei nu se desfășoară — în raport cu satul colectivizat — exterior, ca o tangentă la cerc. Independența acestei familii este numai o iluzie, pe care autorul o sugerează extrem de bine tocmai printr-o astfel de arhitectonică a cărții.

ceselor sociale și psihologice care du la formarea noii conștiințe. Caracterizarea personajelor se realizează în lumina unei idei etice și filozofice deosebit de prețioasă, care asigură conflictului din romanul lui Vasile Rebreanu o reală autenticitate. Destinul președintelui colectivului, Dumitru Patie — de pildă — ilustrează faptul că, în cadrul însuși al relațiilor de producție socialiste, conștiința nu se adaptează în mod mecanic la existență. Procesul formării omului nou e un proces complex, contra-

INTERVIU CU:

ȘERBAN CIOCULESCU

Critic de profesie, Șerban Cioculescu se definește cu fiecare articol — prin el de delimitări, citări, colocvii practice și spirituali cu cititorul, pe cele mai largi teme ale literaturii. Discuția se angajează direct, neted, „gata redactată”, criticul având față de ea un exigent joc al ochelariilor și al condeiului, ca în fața spațiului.

- La ce lucrați în prezent, tovarășe profesor?
- Mă gândesc la o antologie a toamnei.
- Sîntem în ianuarie...
- Antologia e pe scrisoare.
- Poezie?
- Firește.
- Și tînără?
- Poezia e numai tînără. Chiar și sentimentul senectutei, atît de propriu la Argezei în ultimile sale versuri, e o percepere plenară și tonică a lumii, o adevărată cîntare a împlinirii, oricîte surdine de melancolie ar intra în ea. Există o vîrstă lirică a poeziei în care intră, cu diferențe de timbru, pe spirala de la sensibilitate la geniu, profilul unei literaturii. În antologia toamnei, una din piesele mele de rezistență sînt poeziile lui Nicolae Labiș.
- Ceea ce înseamnă că vedeți antologia arborescentă de la rădăcinile temei și ale poeziei noastre pînă la mișcările, deși pe motivul comun al desfolierii...

frumuseții capătă valori inedite, inserindu-se în circuitul structurilor și vieții socialiste. Prelundul motivului unui cîntec bătrînesc, același Utan dă „Busuicului” un parfum tulburător prin noutate. Cînd poetul exclamă: „Eu pe stemă (i-aș găsi un loc”, chiar și pentru cine „nu simte poezie”, ideea de a vedea busuoloc printre sonde e, sint convins, foarte frumoasă. În ce mă privește, subseriu din toată inima la această idee; și să nu uitați că mă număr printre criticii cei mai ușași.

— Să ne referim tot la tineri, deși poezia, aici în cadrul acestor sumare excursii lirice (ilustrați altminteri bogat prin răsfoirea volumelor de pe masa dvs. de lucru), ați scos în lumină, de fapt, problema atît de discutată a raportului dintre cuvintele tradiționale ale poeziei și orizontul nou de simțiri al litericii noastre, ogîndînd bogăția sufletească a omului erei socialiste.

— Dar acest raport e complex. El a împins poezii către o adevărată căutare a mijloacelor corespunzătoare de expresie, ceea ce a determinat, pe lângă revoluția sentimentelor, o evoluție suitoare a mijloacelor de expresie.

— Să ne referim tot la tineri, deși poezia, aici în cadrul acestor sumare excursii lirice (ilustrați altminteri bogat prin răsfoirea volumelor de pe masa dvs. de lucru), ați scos în lumină, de fapt, problema atît de discutată a raportului dintre cuvintele tradiționale ale poeziei și orizontul nou de simțiri al litericii noastre, ogîndînd bogăția sufletească a omului erei socialiste.

— Dar acest raport e complex. El a împins poezii către o adevărată căutare a mijloacelor corespunzătoare de expresie, ceea ce a determinat, pe lângă revoluția sentimentelor, o evoluție suitoare a mijloacelor de expresie.

— Cu condiția să fie fecunde...

— Cu condiția să le rezolve în optimism, în înfrîngerea golului sufletesc, în bucuria construcției.

— Să invităm, deci, citiva asemenea „popasuri fecunde”...

— Fără să fiu la curent cu ultimii veniți în poezie, l-am remarcat pe Ilie Constantin, puterea lui de a distila esențele, de a sintetiza, de a da intensitate de viață interioară unor poeme mici, de dimensiunea lied-ului, de a doza crebraji lirismul, fără să ajungă la uscăciune. (De altfel, o tendință generală a poeziei tînere din ultimii ani mi se pare tocmai această „intelectualizare” a unor impresii lirice. Cel mai adesea, Ilie Constantin reușește în această direcție. Dar contrații lui, cei mai adesea, eusează...). Un alt poet tînăr pe care-l citesc cu plăcere este Nichita Stănescu. Am reținut, din poeziile lui, imaginea unor sănii ce se răstoarnă, apoi a unor ziduri ce se prăbușesc; apoi un copil care numără: „Uite-o easă, nu mai e!” E o poezie despre ororile războiului, înfățișată prin opica unui copil care vede dispărînd civilizații. Fără să fie exprimată revolta, efectul e același — de ură împotriva războiului. Cîteva vizii din copilărie m-au impresionat foarte mult la acest tînăr poet. Nu-mi arog nici un merit în a-i revela aceste calități; a fost pus în valoare de atîția alții înaintea mea, încît e dator să confirme și de acum înainte creditul de la început. Și el, și Ilie Constantin, au norocul acestui credit, acordat astăzi cu generozitate.

DESPRE MĂESTRIA LITERARĂ

unui dintre poezii preferați? Dar cititorul trebuie să se războiască, să aștepte din nou soluția fermă a trăirilor și răspunderilor grave. Și aici este sarcina de prim rang a poetului. Da, nimic de zis, semitonurile și nuanțele sînt și ele obligatorii într-o poliție...

— Dar lingă tonurile majore! — ne completează criticul. Și fiindcă veni vorba despre sentimentul simfonic al vieții, expresie a epoului istoric, așa cîta, răsfoind ultimele publicații, o surpriză pe această linie. Da, am avut, foarte de curînd, tocmai această senzație de violentă atingere cu tonul grav, parcurgînd un poem amplu, apărut în „Luceafărul” din 30 decembrie.

— Vreți să situați deci, discuția noastră, într-o actualitate aproape calendaristică! — remarcam, observînd pasiunea cu care criticul urmărește fenomenul contemporan pînă la zi.

— „Calendaristic” e greșit spus. Fiindcă poemul lui Paul Anghel, „Cor la cîmpia Republicii”, n-are de loc virtuțile — sau mai degrabă defectele — vechii literii ocazionale, ci se înscrie pe linia unei căutări profunde: de a capta, cu instrumente de coarde și tuburi, vocile grave ale istoriei. Poemul e aspru, dar însăși materia lui este aspră, și pentru a-l percepe trebuie să te așezi exact pe cheia lui de notație; asta pentru că poetul nu edulcorează substanța, nu înblîndește muzical cruzimile, nu alungă efectele tari. El vrea, dimpotrivă, să le înnoieze prin însăși materia gravă a sentimentului. Astfel, „corul de secetă” din poem e aspru, de coșmar, halucinant, dar tocmai prin această imagine se compune pe dimensiunea tragicului, pictat cu violență cromatică și în iconografia populară. Desigur, nu e un fapt curent să transformi metafora în invectivă, sacrificînd-o aparent, dar fiind că ceea ce violează senzația e invectivă și nu metafora. Dar șocul trece, și pe primul plan al percepției rămîne metafora; rămîne bucuria de a te desfăta cu sevele ei, bucurie impusă tocmai prin acest vehicul original: „A murit Dumnezeu / Nu mai strigați, mă, în pîlnii la telefon!” / Stîlpii care duc acolo sint cruci”. Alteori, metafora se reduce pînă a nu reuși să-ți dai seama că te afli într-un vast univers original, în care oamenii cîmpiei și faptele lor și se împun cu naturalitate cotidiană: „Și oamenii desprind draperiile ploii / și fac sul blana

mîtoasă a zăpezilor / și împătorește mătasea moale a vîntului / și le pun în lacre și lăzi, le string, le pun bine și pleacă”. Este figurarea avîntului țărînimei spre gospodăria colectivă. Mișcarea capătă amploare de baladă, dar polifonia e mai amplă, simfonică la modul major; poetul îngîna numai modelul popular, convertindu-l în tablouri de largă viziune modernă.

Scurt colocviiu critic

- Ați compus un tablou interesant al litericii tînerilor...
- Nu ați un tablou, cît elementele unei argumentări despre valorile litericii noi, îmbogățite cu lot mai multe nume care se impun atenției publice.
- Tocmai. N-ați dori să încercați și un examen asupra felului în care această literică își află ogîndirea în critica noastră?
- Îmi propun eu însumi să fac acest lucru, fără să mă refer alt la felul cum a fost examinată poezia tînerilor în critica noastră, cît mai ales impunîndu-mi un asemenea examen, mai atent și mai amplu.
- V-am ruga să precizați.
- Este vorba de devenirea poezilor tineri. Caragiale spunea despre oameni, în mod amuzant: „fiecare cum devine”. Formula se aplică perfect și în cazul pe care îl dezbatem.
- Poate că toți și ceva mai complicată la scriitori...

Da, într-un fel. Mai întîi, problema se pune așa: fiecare cum este, ca individualitate ce nu trebuie confundată cu alta. Apoi — fiecare cum devine ca scriitor. Vreau să semnalez un lucru. În această durată exteroară a scriitorului tînăr — pe care o reprezintă fiecare operă nouă, cu o verigă într-un lanț — simt parcă unele discontinuități. Mă întreb dacă tînăra generație de scriitori și critici meditează serios la vorba lui Caragiale; dacă și pune problema caracterului strict particular al profilului fiecărui scriitor, și pe urmă a devenirii lui ulterioare. Să mă explic. Așa dori să văd o carte de critică, închinată poeziei, așa cum Dumitru Micu a scris una despre roman.

— Aspecte lirice contemporane?

— Da, însă nu o monografie critică searbădă: ci portrete de poezii, urmăriți în etapele succesive ale realizării lor.

— Totuși, cîteva recomandări pentru munca tînărului criticul...

— Un subiect foarte vast! Dar să încercăm totuși o schiță. Cred că tînărul critic trebuie să cunoască mai multe literaturii, ca să facă mai ușor un așa-zis „comparativism interior” și operii cercetate. Criticul nu e un căuțător de izvoare înarmat cu bagheta fermecută. El nu poate găsi niciun acel „magnetism exterior” care să-l conducă. „Magnetismul” lui, ca să zicem așa, e interior, și constă în experiența literară bogată, extrasă din cunoașterea mai multor literaturii. Precum și din cunoașterea completă a scriitorului respectiv, pe toată claviatura operii lui. Relativ la acest ultim aspect, mi se pare, uneori, cîntic articele unor tineri critici, că nu se fac suficiente referințe la ce a scris mai înainte scriitorul de care e vorba, pentru a integra dialectic opera respectivă, ca fragment, totalității literare a scriitorului. Pe de altă parte, asimilăm, cîndă la o anumită dorință, în critică, de a se pune pe sine în evidență, în locul operii dezbătute. În asemenea cazuri te încearcă bănuiala că ai de-a face nu cu un critic...

— Poate, cu un scriitor?...
— Cu un scriitor ralat, cu un ins ce vrea să facă o pseudo-operă literară.
— Nu sînteți oare prea aspru?
— E foarte grav, cred eu, cînd criticul folosește astfel de mijloace impresioniste, mai ales dacă nu e just în aprecieri, echitabil, mai ales dacă nu aș sugestia, dintre cele mai potrivite. Cînd îl prîndeți să vrea critică cu vrea, să facă și el „frumos”, să știți că asta e un viciu constitutiv, ce ni-l descoperă îndată ca pe-un critic revertibil!

— „A face frumos” e totuna cu „a scrie frumos”.
— Nu vreau să spun că critica trebuie să fie complet lipsită de har, să n-aba măcar un grăunte din ceea sare în pămîntului care o poezia. Dar trebuie să concureze poezii. Criticul să nu se gîndească la creația proprie, ca „artă”, ci la îndeplinirea misiunii sale.

— Să vorbim despre această misiune...

— Criticul de azi trebuie să aprofundeze marxism-leninismul, pentru a dobîndi instrumente științifice, sigure. Sarcina e cu altă mai vie pentru criticul vîrstnic, încă tributator uneori unor filosofii retrograde. Numai repud definitiv cu tributul acesta, care nu o dată ne-a voalat ochii critici, ne vom putea achita de obligațiile pe care ni le incumbă epoca noastră, literatura nouă, în plin avînt.

— Și care ar fi, după dvs., aceste obligații?

— Să justifice încrederea cititorului, să-l călăuzească sigur, atent, în aprecierea fenomenului literar, raportîndu-l în mod necesar la fenomenul de viață; mai precis, la sensul istoric al fenomenului reflectat. O dată îndeplinită datorită față de public, să te poti întoarce la scriitor, obligîndu-l să exclame: „Așa este cum ai spus dumneata! Mă recunosc în intențiile mele, mă recunosc și în defectele mele!” Mă recunosc ca într-o ogîndină adevărată! Cînd scriitorul ajunge la conștiința propriei sale ogîndi în fața ogîndii noi ce i se oferă, misiunea criticului e împlinită.

— În încheiere, criticul nu asigură că acest început de colocviiu asupra problemelor literaturii tîneri, cît și asupra tînărului confrate în critică, va fi continuat printr-o angajare mai largă în dezbateră contemporană, răspunzînd prin această sarcinilor pe care ziua noastră de construcție le conferă intelectualului. A răspunde înseamnă, în ultimă instanță, a fi tînăr, legat sufletește de generația entuziasmului. A acestui entuziasm care nu cunoaște diferențe de generații...

Ilie Purcaru

Intre dialectica firii și viziunea poetului

— De fapt, decreșpitătoarea toamnei a fost adusă la noi, ca o manieră de simbolizări.

— Dar isprăvind cu însingurarea poetului, poezia nouă îl așează într-un alt raport cu natura; o natură pe care el n-o mai găsește ca pe o proiectare a eului subiectiv torturat de chinuri, ci ca pe o grădiniță, modificată și îmbogățită de contemporanul lui, omul epocii socialiste. Se produce astfel o consonanță fericită între eul poetic și lume, între dialectica gravă și tonică a firii — în care se inserie construcția noastră nouă — și viziunea poetului care se dăruie acestor prefaceri, exaltîndu-le, așa cum face, spre exemplu, în poezia tinerilor, Ion Horea. (Criticul caută în raft; scoate de acolo „Coloana în amiază”, ne întinde volumul plin de semne puse cu grijă bibliofili. Dar se răzîndine. Preia cartea și ne citește din „Poem de dragoste”, fără nici o corectură prozodică cu stiloul).

— În poezia aceasta (șiștețe, mai ales în final, o viziune foarte nouă a toamnei: toamnă — lumină, toamnă — rodire. Această confluință a simțirii individuale în cea colectivă (ce constituie una din notele fundamentale ale poeziei realist-socialiste) revizuieste valoarea lirică a toamnei, opunînd o mesajelor autumnales lichiditate ale poeziei mai vechii. Mă îngădui să asociez bucată lui Horea de „Corbul” lui Poș; replica mi se pare dintre cele mai sugestive.

— Observăm că ați desprins prin aceasta, fie și tangențial, o trăsătură a litericii tînere contemporane. Ea a crescut organic din trunchiul poeziei noastre, adaptîndu-se la sevele populare; expresie a robusteții și optimismului popular, împlinite prin socialism.

— O notă comună în literica tînerei generații mi se pare bucuria de a trăi, euforia, încrederea în viață a tîneretului; o încredere care, după cum am văzut, transfigurează și imaginile cropșculare ale anotimpurilor, restaurîndu-le în întesulurile pline, robuste, în spiritul vicțiilor noi. Iată două strofe din „Tiberiu Utan”:

„Vezi jocul de culori al toamnei neclărit și vag ca un ecou, / vezi semnul prins în colțul hainei, / purtat cu cinste de un erou. / Și-ascuți, / și-auzi cum firul ierbil / se-nalță umed și plăpînd, / cum beau din ape clare cerbil / de desfătare tremurînd.”

Motivul clasic al cîrdului de cerbil, corectat din mersul lui eminescian, intră în erbita luminoasă a unui simbol nou, socialist. De altfel, meloda e proprie poetului. În poezia cu muzicalul titlu „Partu Patimă”, ne aduce povestea unei femei luptătoare, din neamurile legendare ale lui Timur. Această „femeie-poveste”, cum o numește el, e un epitet care are și o semnificație de actualitate, și de permanență. De actualitate, pentru că femeile au avut, în ultimul război, rolul de partizane, au fost deseori eroine, alături de bărbați; deci au întregit, alături de bărbăți, figura luptătorului. Dar transformarea motivului vechi înseamnă, practic, întregirea lui, revitalizarea funcțiilor lui permanente, așa cum știe s-o facă Utan, cu fiori de poet autentic. Un vers din Lermontov („La Daghestan în valea cea pustie”), ideea unui femei luptătoare, ca altădată în trecut, au putut inspira o poezie frumoasă, fiindcă Utan a trăit un moment liric autentic. Asemenea trăiri, la el, întîlnim și în îndemnul ce-l dă drumului să cunoască țara cea nouă (cu recomandarea: „nu ne citi pămîntul pe învechite hărți”). Această țară în continuă construcție e, fără îndoială, un obiect liric minunat, care solicită toate strunele literii. Pentru poetul adevărat, înarmat cu spiritul patriotic, chiar și vechile

Deci credeți că un conținut bogat, exprimat de un poet autentic, învinge pînă la urmă toate dificultățile interioare pe care le are cititorul mai puțin deprins cu poezia.

— Evident. Și sînt interesante aceste fructuoase încercări de inovație în expresie la un poet cu debut de rezonanță populară, folclorică aproape, ca Ion Brad.

Poezia și sentimentul istoriei

— Relativ la poezia „popasului sufletesc”... Poate că, într-un fel, o asemenea poezie — care, cum ați remarcat, nu este în mod sigur un epifenomen social — are și surdina ei educativă. Poetul îi revine rolul de sfetnic față de cititori și în aceste cazuri de solitudine efemeră, de tristețe sau melancolie cauzate subiectiv, de îndoială fertilită în forțele proprii... Pe cine poate avea, ca sfetnic apropiat, cititorul, în aceste cazuri întîme de taină, dacă nu gingășia, tandrețea, comuniunea sentimentală a

ATTITUDINI STUDENȚII ȘI EDUCAȚIA ESTETICĂ

— Mi se pare superfluă încercarea de a reedita fie chiar și datele discuției pe care ani de zile sociologi și oameni de cultură din țara noastră au dus-o în legătură cu rolul universității în formarea omului, a unui cetățean cu un profil spiritual bogat și multilateral. Astăzi sîntem cu toții de acord asupra întesului deosebiri pe care în epoca socialistă îl are noțiunea de specialist. Cultura profesională temeinică se completează armonios cu acele elemente ale literaturii și artei care acum intră în formula spirituală a omului. Este un adevăr prea bine cunoscut și la îndemîna oricui pentru a-l mai repeta aici. Studenții de la noi crește într-o ambianță culturală care li permite ca, paralel cu desăvîrșirea pregătirii sale, să și împlinească și celelalte cerințe spirituale, sau să și devolve anumite aptitudini artistice. Folosirea rațională a tuturor înlesnirilor materiale, a tuturor împrejurărilor favorabile pe care studentul le are astăzi la dispoziție pentru ca timpul său liber să fie fructificat din plin în direcția construcției sale umanistice, ridică însă și cîteva probleme și nu numai de natură strict organizatorică.

— M-aș referi în primul rînd la accepția pe care viitorul inginer sau medic trebuie să o dea noțiunii de cultură. Va înțelege el că toate elementele cuprinse în această sferă — literatură, muzică, artă plastică — sînt indispensabile formării personalității sale, constituiri unui caracter armonios, sau le va privi drept preluieri de agrement, de „descrețire a frunții”, mijloace pentru o mai ușoară trecere a timpului? S-ar putea ca studentul solicitat de prea multe manifestări culturale, să adopte din comoditate calea receptării

unor aspecte disparate ale artei, uneori chiar formale, fără ca ele să-l friurească sufletește, fără ca ele să-i călăuzească preocupările de viitor. Adică poate exista un anumit nivel de receptivitate față de artele ale artei să treacă emoția de o clipă dar să nu fertilizeze anumite înclinații spirituale. Se poate întimpla ca emoția și mai ales impresia, prelungită cu toate corolarele ei, prilejuită de o simfonie de Mozart și fie egală cu ceea a unui meci de fotbal între Petroșul și Steaua! Cum nu facem parte dintre acei snobi, ortodoxi, care negă existența fenomenului pentru că el nu ține seama de el, așa vrea să fie crezul cu nu am intenționat aici nici o ironie la adresa amatorilor de sport. Comparația are alt scop: cred că sensul educației estetice în facultate trebuie să înțesească spre formarea acelor deprinderi și pasiuni durabile, care să-l înșosească pe tînărul student întreaga viață. Timpul nu-i îngăduie ca în parcur sau cîinci ani de studiu să parcurgă toată și nici ce puțin o mare parte din creația artistică a lumii. Personal cred că nu-i de loc important numărul concertelor audiate, al expozițiilor vizionate etc. Mai degrabă cred că ar trebui să ne intereseze dacă omul care l-a văzut pe podiumul Ateneului pe Mircea Basarab dirijînd „Preludiile”, sau pe Ion Voicu interpretînd Paganini, va deveni un pasionat al muzicii adevărate și o va respinge ca pe una din coordonatele vieții sale, sau nu.

Deci cultura umanistică a viitorului specialist în disciplinele tehnice trebuie să urmărească formarea gustului pentru toate manifestările frumuseții, să-l facă să devină un pasionat al lor. De aceea,

fără a cădea în didacticism searbăd și greoi, ar fi bine dacă în centrele universitare întiere în artă ar căpăta un caracter mai sistematic, dacă ar avea în vedere și asigurarea unei baze mai ferme de cunoștințe, dacă ea ar fi urmărită în perspectivă și în profunzime. Studentul are la îndemîna să alegă dintre numărătoarele forme ale artei pe cea care corespunde înclinațiilor și preferințelor sale. Pentru aceasta trebuie să i se înlesnească tînărului posibilitatea de a cunoaște cît mai mult, de a se mișca pe diferite meridiane artistice. Dar ceea ce trebuie să se prevină este încheierea acestui proces de însușire artistică o dată cu terminarea anilor studenției. Aș vrea adică să insist asupra necesității de a se face distincție între programul distractiv de simbrătă și duminică seară și cel de educație estetică propriu-zis a viitorului absolvent.

Sensul culturii umaniste din facultate: este de a-l feri pe viitorul absolvent de tentațiile genului ușor, de a-l face receptiv la tot ce este mai frumos în viață și de a-l îndruma preocupările spirituale spre formele superioare ale culturii. Pentru că oamenii ce vor înălța clădiri, vor proiecta mijloace de transport sau vor închipui modelele stufelor trebuie să aibă nu numai cunoștințe profesionale, ci și simțul frumuseții, al armoniei și echilibrului, pe care îl dă frecventarea acestor înalte forme ale culturii. Studentul de azi nu-și mai însușește ceea „cultură de București” despre care, cu atîta îndrăpățită ironie, vorbea cu ani în urmă Tudor Argezei. El va deveni un om cult în sensul cel mai înalt al cuvîntului. Dar pentru aceasta, „organizarea timpului liber”, trebuie să fie privită dintr-un punct de vedere intelectual, dintr-o perspectivă

Valeriu Ripeanu

RĂSPUNDEM CITITORILOR

Activitatea lui Panai Istrati nu a fost încă pe deplin cercetată și explicată de către criticii noștri. Este de aceea justificată dorința exprimată de mai mulți cititori tineri de a înțelegi în paginile revistei noastre articolele despre viața și opera autorului...

ACTIVITATEA LUI PANAI ISTRATI ÎN PRESA MUNCITOREASCĂ

Cind se vorbește despre activitatea gazetară a lui Panai Istrati din perioada participării sale în mișcarea muncitorească, se întinde îndelung articolele despre lupta muncitorilor, și despre marea grevă a muncitorilor brăileni din 1910...

Dar aceste idei — mistice acțiuni de „luminare” prin care ar dispărea toate relele sociale, încrederea nelimitată în progres, „emancipare” apologetică „bazililor adevărului și bineului”...

Nu a fost perioadă din viața lui Panai Istrati care să sufere mai mult de pe urma idealizării critice, ca perioada activității sale în mișcarea sindicală a „România Muncitoare”...

Opriindu-ne asupra celor mai semnificative produsele gazetarilor săi Panai Istrati, ceea ce ne atrage atenția de la început sunt anumite caracteristici comune de limbaj. Cităm prima sa colaborare în „România Muncitoare”...

Clucidată. Precizăm numai că avem în vedere formele în care au fost dezvoltate aceste idei de socialistii utopici. Marx și Engels au demonstrat că astfel de concepții, în perioada neevolată a luptei de clasă...

sentimentală — ușor înfrăcătabil — lăsat pe sus de suflet eroic al luptelor muncitorimii, Istrati a devenit, în publicistica sa, multe din înșelăciunile și crimele burgheziei și cu o ascuțite pe care această burghezie nu s-a lăsat-o nici atunci când fostul activist sindical sa lăpădat de mai multe ori decât Petru de fostele sale credințe.

Spesia de articol pe care Istrati a cultivat-o cu plăcere a fost folioletul ori pamfletul care, pe marginea unor incidente — luate uneori din presa vremii — formulau furioase imprecizii împotriva aceluia care ațenta la elementarele drepturi ale omului...

În bogata sa producție gazetară se pot desprinde câteva direcții tematiche cu o coloratură luminișă. Astfel sînt campaniile sale împotriva bisericii. Am arătat că sub acest semn se inseră debutul său în „România Muncitoare”...

„Adevărul” care lăuda campania regelui, „Regele păcii”, „Prostițiuia condemnată” sînt articole scrise cu un nerv pamfletar excepțional, care declară război față presei lui Milie. El dezvăluie, bunăoară, căraoșicul situației, cînd această presă încearcă să se înleaze pe platforma democratică...

Acastă gestulație să explicăm prin firea sa impresionabilă pînă la exaltare, dar și prin viziunea pe care o avea asupra mișcării socialiste și care-i apărea ca un nou apostolat. În mai multe din articolele sale, greviștii sînt comparați cu „primii creștini”...

Panai Istrati și „unchiul Dimi” la Baldoanești, după stabilirea definitivă în țară.

„Adevărul” care lăuda campania regelui, „Regele păcii”, „Prostițiuia condemnată” sînt articole scrise cu un nerv pamfletar excepțional, care declară război față presei lui Milie. El dezvăluie, bunăoară, căraoșicul situației...

„Adevărul” care lăuda campania regelui, „Regele păcii”, „Prostițiuia condemnată” sînt articole scrise cu un nerv pamfletar excepțional, care declară război față presei lui Milie. El dezvăluie, bunăoară, căraoșicul situației...

Panai Istrati și „unchiul Dimi” la Baldoanești, după stabilirea definitivă în țară.

„Adevărul” care lăuda campania regelui, „Regele păcii”, „Prostițiuia condemnată” sînt articole scrise cu un nerv pamfletar excepțional, care declară război față presei lui Milie. El dezvăluie, bunăoară, căraoșicul situației...

„Adevărul” care lăuda campania regelui, „Regele păcii”, „Prostițiuia condemnată” sînt articole scrise cu un nerv pamfletar excepțional, care declară război față presei lui Milie. El dezvăluie, bunăoară, căraoșicul situației...

„deschide calea către parlamentul oamenilor de inimă, dornici de lumină și de dezvoltare economică a nenorocii clase muncitorești”...

„Apologetica acestor „faciliteri”, „oameni de inimă”, „bazi ai adevărului și dreptății” are drept consecință și cauză deprecierea meselor. În mai multe rânduri, muncitorimea este calificată, în articolele sale, drept „colos inert”...

Plehanov, care a relevat legătura de continuitate dintre iluminism și socialism utopic, ajungînd la acest punct din concepția utopistilor, remarca extrem de pătrunzător: „Oricît de mult ar fi iubi eroul gloata, oricît de mare ar fi simpatia lui pentru mișcarea ei seculară și pentru suferințele

ei continue, el nu poate să n-o privească de sus în jos, să nu înțeleagă că totul depinde de el, eroul, în timp ce gloata este o masă lipsită de orice element creator, ceva în genul unui mare număr de zero-uri, care capătă importanță binefăcătoare numai în cazul cînd în fruntea lor binevoiesc să se instaleze articolul lui Istrati înfăptuindu-se constatarea...

Ar h absurd să credem că aceste concepții retrograde n-au avut influență asupra comportării secretarilor de atunci? Istrati ajunge să precizeze chiar că omul din masă cunoscător de reducere sultatească nu-i capabil să găndească la lucruri „înalt”, ha nici să simtă frumusețea peisajului care-l înconjoară. El îl interoghează astfel pe muncitor: „Ai tu ochi să vezi măreția naturii și simt să-i găsești farmecul?”

Ar h absurd să credem că aceste concepții retrograde n-au avut influență asupra comportării secretarilor de atunci? Istrati ajunge să precizeze chiar că omul din masă cunoscător de reducere sultatească nu-i capabil să găndească la lucruri „înalt”, ha nici să simtă frumusețea peisajului care-l înconjoară. El îl interoghează astfel pe muncitor: „Ai tu ochi să vezi măreția naturii și simt să-i găsești farmecul?”

Ar h absurd să credem că aceste concepții retrograde n-au avut influență asupra comportării secretarilor de atunci? Istrati ajunge să precizeze chiar că omul din masă cunoscător de reducere sultatească nu-i capabil să găndească la lucruri „înalt”, ha nici să simtă frumusețea peisajului care-l înconjoară. El îl interoghează astfel pe muncitor: „Ai tu ochi să vezi măreția naturii și simt să-i găsești farmecul?”

„tință de solidaritate printre luptătorii, și cade așa de brusc, locuim atunci cînd se înfruntă soarele izbucnii? Și cade în urma poveștii unor tovarăși străini de nevoile muncitorilor în luptă”...

Cum se explică această comportare? Prin aceea că Istrati (dupem prin condiția biografică, precum și prin psihologia și concepțiile sale), oricît de mult ar fi urii nedreptățile sociale, nu putea să se situeze pe o poziție cu adevărat revoluționară. El depărea mesele și înclina să vadă soluția nu în lupta de clasă, organizată și consecventă a acestora, ci ca și socialistii utopici, în generalitatea oamenilor de inimă.

În articolul de răspuns la critica ce i s-a făcut, Istrati afirmă că n-ar fi putut comensa senin și satisfăcut celestele greviștilor cîia vreme nu s-a convinsă că pot avea încredere în cuvîntul muncitorilor, iar mai departe, și mai clar, evidențiindu-se din plin concepția oportunistă: Într-un moment ca acela, asemenea greve „n-ar face decît să ruineze complet o sumă de comercianți absolut nevoinați (sublimiere a a lui Istrati, n.a.) iar greviștii să intre în posesia în lunetele „bucurii”...

Trebnie neapărat să precizăm, însă, că nu vom putea înțelege atitudinea justă pe care le-a avut Panai Istrati, multiplele nuanțe schimbătoare și contradictorii din activitatea sa, dacă n-o să ținem seama de caracterul său influențabil. Istrati era iesne impresionat de evenimentele din jur și de oamenii printre care trăia. Chiar acea grevă a cărei nevoiesc să se instaleze articolul lui Istrati înfăptuindu-se constatarea...

Ar h absurd să credem că aceste concepții retrograde n-au avut influență asupra comportării secretarilor de atunci? Istrati ajunge să precizeze chiar că omul din masă cunoscător de reducere sultatească nu-i capabil să găndească la lucruri „înalt”, ha nici să simtă frumusețea peisajului care-l înconjoară. El îl interoghează astfel pe muncitor: „Ai tu ochi să vezi măreția naturii și simt să-i găsești farmecul?”

Ar h absurd să credem că aceste concepții retrograde n-au avut influență asupra comportării secretarilor de atunci? Istrati ajunge să precizeze chiar că omul din masă cunoscător de reducere sultatească nu-i capabil să găndească la lucruri „înalt”, ha nici să simtă frumusețea peisajului care-l înconjoară. El îl interoghează astfel pe muncitor: „Ai tu ochi să vezi măreția naturii și simt să-i găsești farmecul?”

Ar h absurd să credem că aceste concepții retrograde n-au avut influență asupra comportării secretarilor de atunci? Istrati ajunge să precizeze chiar că omul din masă cunoscător de reducere sultatească nu-i capabil să găndească la lucruri „înalt”, ha nici să simtă frumusețea peisajului care-l înconjoară. El îl interoghează astfel pe muncitor: „Ai tu ochi să vezi măreția naturii și simt să-i găsești farmecul?”

Al. Oprea

Cu privire la cursul de Istoria literaturii romîne, anul II

Am citit articolul publicat în „Luceafărul” din 15 decembrie 1962, pe marginea cursului de Istoria literaturii romîne anul II, paragraful, în dorința de a îmbunătăți lucrarea, deci întru totul, întru totul, întru totul, întru totul...

Meritele acestor fărîșuri de literatură românească nu sînt, ele, judecate în vechi istorie. Alina Văcărescu nu este scriitorul așă-zis „autent”, care să aibă o voce, o caracteristică socială și patriotică. Această caracterizare apare atât de categoric afirmată numai prin muncitorimea noastră...

scăzător pentru comunicarea logică, îngrijită a materialului cursului. Tînta unui curs, și sub acest aspect, trebuie să fie, într-adevăr, exemplară. Pentru a se realiza cu exactitate în ce măsură cursul discutat răspunde acestor cerințe, ne vom referi la unele din punctele din planul de lucru care sînt în discuție, astfel: 1. Conținutul cursului...

să-și spună cuvîntul în discuția pe care a inițiat-o revista noastră. Ni se pare, însă, că autorea cursului de Istorie a literaturii romîne moderne n-a înțeles pe deplin acest lucru, scrisura sa este de răspuns a domniei sale fiind, într-o bună măsură, o „măsură” de a se disculpa de toate obiectivele justificate din articolul de tov. T. Virgoliei.

Am respectat instrucțiunile programelor prezentînd astfel cursul și în multe alte pagini ale lui, în cazul acesta se pune în lumină, în chip pregnant, baza materială care a condiționat întreaga fenomenologie de conținut tradus pe plan literar.

În ceea ce privește „afirmațiile gratuite” făcute în legătură cu activitatea lui Anton Panu de traducător al cîntecelor bisericesti în limba romînă ale se rezamă pe declarațiile scriitorului însuși, făcute în introducerea volumului său, „Razul teoretic și practic” 1845. Din pusele nu putem transcrie aici textul. Oricum se poate convinge însă în urma lecturii paginilor XXXII—XXXIII. În curs, nu am urmărit în mod special activitatea pe ăbirimii muzicii a lui A. Panu în acea vreme, în perioada de activitate a lui Anton Panu, cap. III, se precizează înăpănat de această problemă din și în „Intreaga” a scriitorului care nu reprezintă o nouă orientare în muzica bisericăască de la începutul secolului al XIX-lea. (Să se vadă și monografia lui I. Manole, Anton Panu, E.S.P.L.A., 1955, cap. III)

Ar h absurd să credem că aceste concepții retrograde n-au avut influență asupra comportării secretarilor de atunci? Istrati ajunge să precizeze chiar că omul din masă cunoscător de reducere sultatească nu-i capabil să găndească la lucruri „înalt”, ha nici să simtă frumusețea peisajului care-l înconjoară. El îl interoghează astfel pe muncitor: „Ai tu ochi să vezi măreția naturii și simt să-i găsești farmecul?”

Ar h absurd să credem că aceste concepții retrograde n-au avut influență asupra comportării secretarilor de atunci? Istrati ajunge să precizeze chiar că omul din masă cunoscător de reducere sultatească nu-i capabil să găndească la lucruri „înalt”, ha nici să simtă frumusețea peisajului care-l înconjoară. El îl interoghează astfel pe muncitor: „Ai tu ochi să vezi măreția naturii și simt să-i găsești farmecul?”

NOTA REDACȚIEI

Publicînd scrisoarea tovarășei Maria Platon, oferim posibilitatea autorilor de cursuri universitare

Maria Platon

Iarnă la sate

Anotimpul colocviilor...

De la București spre Dunăre, printre zăpezi, trecem în viteză, într-un mic autoturism pe o șosea neagră, de asfalt, proaspăt curățată, străbătând sate cu nume de volevozi și fete: **Mihai Vițazu, Vlad Teșeș, Florica, Ileana, Mariana.** Alăturarea asta rapidă de nume istorice și cotidiene se înclină pe albul nemisecat al zăpezii, întins egal peste cimpie. E o dimineață de duminică de ianuarie, soare. Ajunși în plin cimp, auzim zgomotele dinspre satele ascunse vechi, stăruind în aerul limpede cu sporozii de cristal; între albastrul înalt al orizonturilor bolnăse peste discul alb al pământului răsună cântec de cocoi nevăzuți, voci groase de bărbăți, bătaie de clopot, măcăuță de rațe și, ca o permanență, pulsația motoarelor de la micile uzine electrice ale comunelor. Satele apar din ce în ce mai dese, cu nume dintre cele mai diferite. Spre deal și munte, numele localităților par să se mai unirească și pe aceeași temă și nu prea te surprind, indiferent de anotimp: **Văleni, Făget, Brăzi, Brădet, Buzieni, Poiana Tapului, Predeal.** Cimpia, scorbă monotonă, are o omogenitate mai turmentată și trecerea de la o noțiune la alta e cam galopantă (**Independența, Turbați, Pustnicul, Frumusea, Plevna, Cucurigu, Brincoveni, Chioara, Dor-Mărunt, Jegația, Ghimpați, Stelnică,** etc. etc.). Competiție de memorie, imaginație și fanterie populară; punctare istorică, sobrietate și umor, distincție inteligentă între reputația autentică și poleacă cu renume, asprime cotidiană și suavitate,

observație realistă și poezie. „Ce-i în lume e și-n nume”. Intrăm în trei sate legate într-afară unul de altul, — **Ceacu, Cuza-Vodă, Călărași-Vechi** — incit indicatoarele se amestecă: pe o firmă de magazin mixt scrie **Ceacu**, pe o alta, la o casă alăturată, **Cuza-Vodă**. Întrebăm de un director de cămin cultural din **Ceacu** și ni se spune cu regret, că e plecat de mult în **Cuza-Vodă**. „Nu e prea departe plecat” — ne gândim, dar pînă să-l găsim trecem destul timp, asta și pentru că e duminică și oamechii cam călătoresc încoace și-ncolo pe străzi, dar și pentru că satele sînt mari. E o mișcare vie pe uliți, podiștile sînt pline de oameni grași, care discută tacticos, nepăsători la ger, îmbrăcați în haine groase cu gulere îmbălnite, cu pantaloni bufanți viriți în cizme înalte de cauciuc. Ne aflăm de fapt în sate bogate, cu oameni gospodăriți, dovadă casele noi, solide, ingenios construite; se cultivă o varietate de culori la fațade, și în general o arhitectură apropiată de casele orașelor mai rășarite. Există o evidentă emulație între casele tenii celor trei sate de a-și face case noi, cu suluri un fel de vile cu terase largi, sprinție pe stilul circulari. Nu lipsește antena de televiziune, pe stradă auzim în urma unor localnici, care trec pe lângă noi, sunetul aparatului cu tranzistori aparat prins cu o curea pe umăr, ca o pușcă de vânătoare. Folosim asociația pentru că brusce ne înfilim în un convoi de vînători colectivisti, în frunte cu inginerii lor agronomi, întorși de pe cimp, cu sute de iepuri înștrați, cu ostențele vînătoarească parcă pe obloanele din afară ale autocamionelor gospodăriilor care le-au transportat pe temerarii călători în expediția de iarnă campestă. Un colectivist să facă sport de iarnă, — și încă un sport considerat pînă nu de mult nobil — e un lucru nu prea grozav în cele trei sate, care sînt obișnuite astăzi cu competiții mult mai răsunătoare, de pildă, în materie de mari producții agricole, zootehnice sau legumicole. Despre o gospodărie ca aceea din **Ceacu** se știe multe, există și o monografie întocmită de un condăru de scriitor. La peste 4000 de hectare de teren agricol și la un sector zootehnic cu mil de capete de bovine, oi și păsări, în care rasa bună și rentabilă e singura admisă, — colectivisti din **Ceacu** au avut nevoie de o pregătire profesională foarte atentă, care confirmă dovada că a fi azi țaran e o meserie calificată. Și o asemenea meserie nu se atinge decât printr-o învățatură consecventă, atît în cursuri curente sezoniere, cu profesor și cu seminarul, cît și pe cimp, unde metodele învățate trebuie confruntate cu practica și folosite pe obloanele din afară ale autocamionelor gospodăriilor care le-au transportat pe temerarii călători în expediția de iarnă campestă. Un colectivist să facă sport de iarnă, — și încă un sport considerat pînă nu de mult nobil — e un lucru nu prea grozav în cele trei sate, care sînt obișnuite astăzi cu competiții mult mai răsunătoare, de pildă, în materie de mari producții agricole, zootehnice sau legumicole. Despre o gospodărie ca aceea din **Ceacu** se știe multe, există și o monografie întocmită de un condăru de scriitor. La peste 4000 de hectare de teren agricol și la un sector zootehnic cu mil de capete de bovine, oi și păsări, în care rasa bună și rentabilă e singura admisă, — colectivisti din **Ceacu** au avut nevoie de o pregătire profesională foarte atentă, care confirmă dovada că a fi azi țaran e o meserie calificată. Și o asemenea meserie nu se atinge decât printr-o învățatură consecventă, atît în cursuri curente sezoniere, cu profesor și cu seminarul, cît și pe cimp, unde metodele învățate trebuie confruntate cu practica și folosite pe obloanele din afară ale autocamionelor gospodăriilor care le-au transportat pe temerarii călători în expediția de iarnă campestă.

...și al unei activități culturale mai bune

Aflați undeva, la răspîntia celor trei sate, încercăm să deslușim, printre zgomotele ce se sting o dată cu inserarea, freacăuți obișnuiți căminului cultural. Închidem ochii. Ne închipuim scena pu-ternic luminată. Un conferențiar sosit de departe, de la regiune... Brigada artistică spune acum acele cuvinte de duh care fac pe cel din sală să aibă... E clipa cînd despre un frunțar la cultura de cîmp sau din sectorul zootehnic se spun acele vorbe bune, comentate mai apoi în multe alte prilejuri, și care duc pînă departe, peste multe sate, vestea despre munca și pricepera harnicilor colectivisti din **Ceacu**, din **Călărași Vechi** sau din **Cuza Vodă**. E duminică seara. Luminile se aprind una câte una. La fiecare casă, la Statul Popular, la școli, la magazinele mixte, peste tot. Doar cele trei cămine culturale rămîn învăluite în noapte. Acolo, ferestrele lucesc întunecat, iar poteca rămîne neabătută. Chipul învățătorului Nica Ion din **Ceacu**, noul

director al căminului cultural, se adună din îm- presia proaspătă culesă peste el. Sint atîta oameni cu care am discutat în raidul nostru... E bine legat, cu țîmplele argintii, cu ochi mari, necon- tent surprîns. Întrebăm: — Ce program va fi astăzi seară la căminul cul- tural? — ...Păi, să vedem... conferință... știu eu ce? (Să alegă între conferințele tipărite: „Pămîntul și lo- cul său în univers” și „Semnele cerești și tălmă- cirea lor adevărată”? Nu știe).

— N-ai pregătit nimic? — Nu. Să dau pe la bibliotecă, să aleg ceva... Să vedem ce a hotărît tovarășul Gheorghinciu, conferențiarul... — Aveți un plan de muncă? — Sint proaspăt numit. Lui Peicu Anghel, fostul director al căminului, nu i-a plăcut munca asta... — Cît a funcționat? — Mai bine de un an.

Așadar: un director — Peicu Anghel — care și-a dat seama abia după un an că munca de di- rector la căminul cultural nu-i este prea plăcută, fapt pentru care s-a transferat la C.E.C. Un direc- tor nou numit la Căminul cultural din **Ceacu**, aflat prin sat cu recensămîntul, fapt pentru care du- minică toată ziua căminul a fost închis. Am dedus că munca culturală s-a sprijinit doar pe fanțara gospodăriei colective **Ceacu**, alcătuită din douăzeci și doi oameni. Și această fanțară, după cum spune președintele gospodăriei, Gheorghinciu, — „...am păstrat-o cu mare strădanie că a vrut s-o desti- înze fostul președinte...”

Mai adăugăm: bibliotecara Avisalon Georgeta, era plecată, după cum ne-a informat președintele sfatului, la o constatare de mai multe zile, la raion, la **Călărași**.

Brigada artistică are drept responsabil pe învătătorul Olga Neagu. Brigada artistică din **Ceacu** numără 14 tineri colectivisti și 2 învățători. A avut o activitate sporadică. Printre spectacolele ei se numără: „Satul nostru în sărbătoare”, „Cîntece pentru frunțarii colectiviști” și... cam atît. Un spec- tacol la sfîrșitul verii, un altul la sfîrșitul anului, cu texte concepute în mare parte — lucru bun de altfel — de responsabilii brigăzii.

Activitatea prin conferințe s-a rezumat la lec- țura Hotărîrii privind înfrumusețarea satelor, la o conferință cu caracter sărbătoresc, și la o infor- mare despre situația internațională. „La **Ceacu** n-au venit conferențieri de la raion, de la regiune de asemeni n-au venit” — ne mărturisesc direc- torul căminului cultural și președintele gospodăriei colective.

Lipsește: corul (are povestea lui!). Se spune că cele trei sate au hotărît să facă un cor, un cor mare, mare, de trei sute de persoane; și că la prima repetiție abia au venit o sută de oameni; la a doua, jumătate; pînă la ziua cînd trebuia să

O muncă de îndrumare mai competentă poate desfășura în timpul iernii, și întreprinderea rai- onală de cinematografie. Fără îndoielă, „Football glob” și alte puține documentare care înășesc fil- mele de lung metraj sînt interesante. Documenta- rele de care are înșă mai cu seamă nevoie satul **Ceacu** ca și celelalte sînt cele cu teme agricole. Și tocmai acest gen de filme trebuie asigurat și plan- ficat în satele raionului. Doar cu o conferință despre importanța festivalului filmului la sate și cu 2300 de spectatori în luna decembrie la **Ceacu**, întreprinderea nu se poate lăuda că a făcut o treabă bună.

...S-ar părea că, în triunghiul satelor **Ceacu**, **Cuza Vodă** și **Călărași Vechi** — la răspîntia în care ne aflăm — ne putem lăsa slobodă imaginația. Nu, nu auzim freacăuți obișnuiți al căminelor cultu- rale, nici la **Cuza Vodă**, nici la **Călărași Vechi**!

În acest din urmă sat, director al căminului cul- tural este învățătorul Mihai Crăciunescu. Deși des- pre dinsul, președintele gospodăriei colective, Aur Baicu, ne-a spus lucruri frumoase — ca de altfel și despre toți ceilalți profesori și învățători — în frunte cu directorul școlii, Nicolae Soare, — nu pu- tem să nu amintim că în luna decembrie la căminul cultural din **Călărași Vechi** au fost doar două confe- rințe, iar alte forme de muncă culturală, specifice căminului, n-au fost îndeajuns folosite. Pozitivă și deci de remarcat este grija gospodăriei colective pentru asigurarea condițiilor materiale (un cămin cultural se află în construcție și se anunță a fi excepțional de frumos; din fondul cultural au fost cumpărate costume naționale; tot din acest fond se plătesc cu regularitate filmele prezentate de către caravana cinematografică). Remarcăm și tex- tele brigăzii artistice (autor M. Crăciunescu) care înfățișează aspecte din gospodărie, mobilizează la îndeplinirea planului. Dată fiind puținătatea spec- tacolelor, îndemnăm la mai mult. E drept, pînă la terminarea noului cămin cultural, nu mai este multă vreme. Dar trebuie lăsat totul pentru ziua cînd va avea loc inaugurarea? Munca culturală se poate desfășura bine și în vechiul cămin cultural.

Relevăm colaborarea strînsă dintre conducătorii gospodăriei colective și operatorul caravanei cine- matografice — Vasile Mușat. Activitatea caravanei e incomparabil mai bine organizată, ea vizitînd cele trei sate de cîte două ori pe săptămînă. Caravana adună la spectacole, săptămînal, mii de colectivisti. Aceasta dovedește că se poate munci mai bine iar filmul poate deveni folositor satului.

Și la **Cuza Vodă** în ce privește activitatea cămi- nului cultural sint încă multe de făcut. Desi de la tribuna Căminului cultural au vorbit colectiviztorii atît președinta gospodăriei colective (despre dez- voltarea gospodăriei colective) cît și președintele sfatului popular (despre dezvoltarea satului), totuși la cămin nu există un plan de conferințe, nu se organizează discuții privind perspectivele colecti-...

Redu Cîrneci

POEM PENTRU SĂNII

„...Ei, voi sănii, sănii...”
(Esenin)

Pe văile copilăriei vin
săniile lunecînd senin
și printre ele, sania mea!
Cine-i în ea?

Și prin ani zăpezile cern,
săniile, timpul și-aștern,
iar a lui țugă nebună
peste sesuri lunare, ce sună

Zborul său stelele-mpunge,
vremea mi-î crește, vremea l-ajunge —
sania vilii — abdă săgeată —
după visuri, dănuție beată.

Trece printre munții nebuni,
curcubeu se face peste genuni —
și-i rănit, dar zboară-nainte —
inimă-i luciferi aprinde...

...Iată, m-ajunge sania, vine —
eu sint făcîndul... Pătrund în mine!
Stele mi-s ochii!... Ce pure zăpezile!...
Copilărie, vino și vezi-le...

INSCRIȚIE PE VÎSLA BĂTRINULUI PESCAR

Lui E. HEMINGWAY
Pe ape îmbătrînuse pescarul, pe-năsele ape,
ele li imprumutaseră tîna obrazului și
dirzenia brațului —
și le iubea pescarul ca pe un ogor fără margini
și adormea cu ele în gînd, legănat,
cînd oboseala îl apăsa pleoapele grele,
și dormind viața o plajă de aur
de pe care leii scrutau depărtările adînci

Era bătrîn pescarul, ca un catarg din stejar, fără vîrstă,
și-avea diminețile apelor pe palmele viselor,
iar amiezile pe frunte ca un nimf —
Da, era bătrîn și puternic pescarul,
și pescuia o dată cu stelele din adîncuri,
gîndurile lui despre viață și moarte,
întăcina clipei și adîncul nădejdi

Era bătrîn pescarul și hălăduia pe apele
golfului.
pe apele de dincolo de zare,
în călătoria a cîte li mai rămăsese de știut
Mai avea de pescuit bătrînul,
mai avea de pescuit,
iar marea îl aștea cu holdele ei verzi,
cînd grădiniile și pădurile încărcate de povara
întrebărilor

Și bătrînul a plecat de pe mare într-o zi
— alte depărtări îl chemau ca un cîntec —
și bătrînul a plecat de pe mare într-o zi,
a plecat bătrînul și nu s-a mai întors...
Nu știa bătrînul că nu se va mai întoarce...

Iar barca a rămas cu catargul înțipit în cer,
tăcuț și tristă ca seceră lunii,
aplecîndu-se pe apele mute,
întrebînd țărnuț și leii tîmlii pe plajă:
— Unde-i bătrînul pescar?...
Spuneți, cînd se întoarce bătrînul pescar?...

Adrian Păunescu
SENTIMENTUL
LUNII

Voi întreba: de ce-i alita lună
Și-alta alb pe podurile mari
Ale orașului? Și ce înseamnă
Cînd, de alita alb, prin pomi transpați?

Ce e atunci cînd prin natură țuge
O zăbră zveltă-n albe, negre dungi?
Ce e atunci cînd țurlele sint albe
Și noaptea albă e? Ce e atunci?

Ai să-mi răspunzi: răsare multă lună,
Alb îngropînd orașul în lumină.
Peu ca valurile ei să-i spună
Nopții că nu mai trebuia să vină.

Ai să-mi răspunzi: e o scrisoare lungă
Care anunță-o despățire, da.
Și soarele va răsări mai rar.
De aceea-i multă lună pe șosea,
Sub pomii încercați de mari emoții:
Treziți, apoi, deodată, fără toi.
Ai să-mi răspunzi: de-aceea-i multă lună
Și e alita lună între noi.

Și n-am să cred și-am să aleg pe doziul
În care zgomotele de tramvaie
Și unghiurile bruște nu mai sint
Și-n lună umbre vagi nu se-ntrătaie

Și-am să mă-nțorc să-ți spun că luna-i drumul,
Pe care brațele ca pașii sună,
Că am plecat, cu părul blond, arzînd
Și-î readuc îmbogățit de lună.
Albiți și alb,
Bătrîn de-alita lună.

Romulus Zaharia

Desen de GION

se producă, la Pustnicu, cu prilejul unei sărbători cîmpenești, n-au mai rămas decît citiva inimoși!); lipsește o comisie voluntară de sprijinire și îndru- mare a căminului cultural; lipsește o activitate interesantă, adecvată satului, fără scopuri comer- ciale, — cu filmul. (Operatorul Panait Constantin, și el numit de cîrînd în această funcție, n-a primit îndrumarea întreprinderii raionale de cinematogra- fie; operatorul nu are o planificare a filme- lor, nu se face popularizarea festivalului filmu- lui pentru sate. Poate ar fi bine să se organizeze simpoioane, tribuna frunțarului gospodăriei colec- tive, ș.a.

La **Ceacu** sint 15 învățători și profesori cărora li se adaugă alți intelectuali: medicii, inginerii agri- nomi etc. Cu toate acestea, la căminul cultural nici unul dintre ei n-a ținut în ultima vreme vre-o con- ferință. Situația poate fi explicată în fel și chip. — Esențial ni se pare faptul că din cei 15 învățători și profesori, mai bine de jumătate nu au domiciliul în **Ceacu**; ei nu sint îndeajuns legați de sat, de problemele lui. Învățătoarele Valeria Rădulescu, Io- neta Pîrloagă, Teodora Ionescu; profesorii Constan- tin Nichita și Elena Purcăr sprijină într-adevăr munca culturală în satul în care învață carte pe copiii colectiviztorilor? Poate fi însă urmat exemplul învățătoarei Olga Neagu care în aceeași situație, cu domiciliul la **Călărași**, îndrumă activitatea brigăzii artistice. Credem că secția de învățămînt a Sfatului raional ar trebui să îndrume mult mai bine acti- vitatea extrascolară a cadrelor didactice, în așa fel încît puterica forță ce o reprezintă cei peste două- zeci de intelectuali din **Ceacu** să fie într-adevăr folosiți.

vel; nu există o tribună a colectiviztorului frunțar etc.

Întregă această situație obligă la măsuri ime- diate și din cele mai energice. Nu poate fi îngă- duit, de pildă, bibliotecarei salariate, alături la re- zedînța comunei, să treacă doar o dată — o singură dată într-un an — astă vară! — pe la gospodăria colectivă din **Cuza Vodă**. Președinta gospodăriei colective, Gheorghina Cojocaru ne-a mărturisit sin- cer: „Parcă am văzut... o dată! Într-adevăr a fost o dată, cam pe la mijlocul anului trecut și a stat de vorbă cu bibliotecara noastră!” Poate că alți să și explicația că bibliotecarele din gospodăriile din **Călărași Vechi** și **Cuza Vodă** nu au planuri de difuzare a cărții în rîndurile colectiviztorilor; nu știu ce cărți anume vor cumpăra în acest an; și, deși au un fond foarte mare, — aproape 1400 de cărți numai la **Călărași Vechi**, — nu au răspîndit cartea în funcție de interesele gospodăriei, după anotimp și preocupările oamenilor. Sugerăm orga- nelor de partid și de stat din cele trei sate care au analizat și au dezbătut modul cum se desfășoară activitatea culturală la începutul lui septem- brie anul trecut, să urmărească cu mai multă fer- mitate felul cum se îndeplinesc propriile lor ho- țărîri.

Așteptăm ca o dată cu luminile ce se aprind una câte una, la fiecare casă, la sfat, la școli, la ma- gazinele mixte, să se aprindă, în sfîrșit, și la cămi- nele culturale, la bibliotecă, — adică tocmai acolo unde trebuie să fie și unde cu adevărat se găsește lumina.

mezul, ca nimeni să nu poată sări din tren; jandarmii pormisău dintr-o parte și alta, urmăriți să se întindă la mijlocul vagonului, unde se tot îngrămădeau temătorii, soldații de pe culoar. Controlul hirtilor era făcut de câte un ofițer de jandarmi, care cerceta atent fiecare delegație și scoțea soldații găsiți în neregulă pe culoar, de-a dădea în grila jandarmilor.

Controlul ajunse la el în clipa când trenul intra în gara la Ovidiopol. Dragomir Jiga întinse repede hirtii, ca să se tenească ca Spiru să nu încerce lucrurile. Salută negreștitor, nu mîna la capela, și răspunde scurte la întrebările ofițerului. Când descoperă încălțarea lui Frangopol, privirile ofițerului tresăriră. El ștampila delegația sergentului și i-o întinse, cercetîndu-l lung, pe sub sprincene:

— Ce-ai căutat la comandament?
— Să trăiești, domle locotenent, zveni Jiga, domnul colonel ne-a încredințat o misiune specială.
Sergentul arăstase cu capul spre lăcătuș, ca ofițerul să înțeleagă că sînt împotriva lui Spiru și că înăsa nimie de vacile și tractoarele lui Frangopol și-l privea nedumerit pe sergent. Apoi incremeni și el în poziție de drept, dar cînd salută își repede palmele la simple descoperire, uitind de capela rămasă pe banchetă. Ofițerul își smulse delegația lui Vangehe din mîna și-l puse să mai salute o dată. Jiga observă că Spiru era descoperit și-l întinse repede capela. Lăcătușul salută din nou, cu zel sportiv, intrînd în voia ofițerului.

— V-ați prostit de tot acolo, pe front, mormăi ofițerul.
Îi ștampila și lui hirtii, cercetîndu-l îndelung cu privirile întunecate, i-o trînti în palmă și cobori pe peron, cu soldații adunați din vagon înșuruiți după el și pămîti de jandarmi.
Lăcătușul răsulă ușurat și se uită la Jiga, vi-zu-nat.

— Parcă eram un manechin, frate-meu! îi spuse un soldat din compartiment și toți ceilalți izbucniră în hohote.
Dădu în ris și Spiru, fapt care făcu să mărească hohotele celorlalți și să le întărească credința că el acumă făcuse așa, ca să-l bată ioc de ofițer.

— Asta-j prea puțin, reflectă o deșcă mai bătrînă, netezindu-și mustățile... acuma, p-ăștia ar trebui să-i trimiți pe front... ca să sint odihnă și grași... și se mai tăvălească ei prin noroi și să împoasă oleacă de sînge... c-alcna numai în paturile mularilor se tăvălesc, ca porcii...
Celalți făcură, speriați de întind acidaților de pe peron, aduși de jandarmi și din celelalte vagoane. Trenul intră, pînă ce peronul și liniile se lumina- ră de fugarii îngheșuți la comandamentul gării. Sentințele săviră de pe scări și trenul plecă gîfî- tînd, clătîndu-se pe sine, șulterînd.

Lumina dimineții crescuse între timp și dezlău- t chipurile pămîntii ale soldaților din compartiment. În deșca aceea bătrîna de lingă fereastră, cu mu- stățile pe oală, Dragomir Jiga descoperi înclăntat pe oștenul acela care dăduse pește și în casa rîmă de pe peron, stîngîndu-și capul care se ră- țăcise. Un general înalt și țepăn țipa la un maior, că nu l-a putut rezerva un compartiment și trimise un soldat după șeful gării. Un grup de țărani de la munte, cu bitele și trăsțiile pe umeri, se chinlau — strînși pachet — să intre în vagonul de alături. Soldații se descurau mai ușor; s'erau în compartiment pe ferește sau se urcau pe acoperișul va- gonului, bocănînd și trîntîndu-și ranile umflote badoanelor.

În compartimentul lor intrase mai întâi un cer- ferist cu lădița în mînă, apoi o femeie, cu un coșuleț de niște albe pe braț, acoperit cu o cîrpă, și cîțiva soldați. Ceferistul se așeză pe lădița lui, lingă fereastră, femela pe bancă, lingă cel cu mina legată de gît, iar soldații pe jos, printre picioarele celorlalți. Femeia era îmbrăcată într-o scurtă hăr- bătească, neagră, roasă în coate și la plept pînă la umerii, și cu oapul înfășurat într-o broboacă ce- nuzie. Era încă tânără, cu obrazul plin, dar galben și obosit, cu ochii abasfiri încercănați de istovire și nesomn.

— Vin, îi șopti ceferistul, care se ridicase între timp la fereastră.
Femeia lăsă coșulețul pe banchetă și se repze și ea lingă el.
Pe peron, pe-o cămărușă — pe care-o deschidea prin mulțime un sergent de poliție — treceau doi deținuiți, îmbrăcați în haine vîrgate, cu căușe la mîini și lanțuri la picioare. Trei-patru sergenți de poliție și cîțiva jandarmi mergeau în pas cu ei, ferindu-l de mulțime, cu armele întinse pe lingă soldă. Femeia-i privi implăcită, agățăta de gem și tenind încoț, pînă ce dădu în plîns. Ceferistul o așeză înapoi pe bancă, iar el urmări încrunțat trecerea deținutului, care fură împinși în vagonul de lingă locomotivă.

— Politici? întrebă Spiru, cu interes.
— Da, politici, incuviinți ceferistul, fără chef, și se așeză iar pe lădița.
Oștenul se foci pe locul lui de lingă fereastră, tuși de cîteva ori și mormăi cu ochii la Jiga:
— Am vrut să mai spun ceva, da' ziceți că nu e bine să trîncănesc...
— Nu e bine, îl încredința lăcătușul.
Pe peron, femela își căușă încoț copilul, inebun- tîntă, băînd cu pumnii în geamurile vagoanelor, strigînd. Generalul trecea bîștos către vagoanele din urmă, cu trei-patru soldați după el, încercăți de lăzi și geamantene, și condus cu slugărie de șeful gării către o liberăse un compartiment. După ce urcă și generalul, trenul porni, scurîndu-se, mînat parcă de chioțele soldaților de pe vagoane. Peronul cu stîlpii și frontonul de forță veche, ver- ziuze, rămase aproape pustiu, străjuit de șeful de gară, de cîțiva jandarmi și pustiele la umeri și de femela aceea care rămăsese năucă la marginea lui, cu ochii după tren și mișcînd înfipie în păr, strî- gînd după copil.

— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Dă-mi un mormăi să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...

— Nu, ne ne!

— Ei, nouă poli să ne spu!

Oștenul supse lung țigara, condindu-se și strîm- bînd din nas, zîmbind cu oarecare fald și cer- cîndu-l iară, piezî, pe lăcătuș. Cine știe ce soco- tîndu-și și-l făcut, că făcu semn și înspre celalți și toți soldații își apropiară capetele de al lui.

— Cu noi a fugit din încercuire și-un țigan, unul Piteaco, care a dat în gălbînare de frică și ne- somn, de foamă... cînd am ajuns la ai noștri, ce crezi, doctorii l-au trimis acasă pe palatruzi de zile... Ţi, mă gîndoc... la uite, ce bată!... Și numai ce mi-duc aminte de-o burulană care-îi îngăbeneste ochii dar-o mînănt... și nu numai ochii... toate măruntașele... pînă și pișa... Uf, o lună de zile am căutat-o... toate vacanțele de fin le-am răscolit... și-am găsit cîteva fire, uite-așa, pe care le-am mîncat pe toate într-o seară... dimineața m-am dus la doctor și gata, mi-a și făcut hirtia...
— Frate-meu, se rugă unul dintre soldați, care stăluiea muș și încrunțat pînă atunce... spune-ne și nouă cum îi zice.
— Em, degeaba vă spun... trebuie să v-o arăt...
— Și n-ai nici-un fir?
— Ţi!
— O frunzăică măcar...
— Nimic...
— Păi, dacă ajung acasă, vorbi unul de lingă Jiga, mai în deridere, mai în serios, m-apuc și ronțîi toată ziua la iară... poste-o nimeresc...
— Vezi să nu nimeresi una care te umflă i rise cel cu mîna legată de gît.
— Sau una care zice că-ți dă putere noaptea, în pct, chicoti oștenul... că te face să zburzi ca un armăsar!
— Ha-ha-ha! izbucniră cu toții în hohote.
— Noroc! nevestice, ce crezi...
— La nevoie te poate imprumuta și-n sat, că trebuie să fie mare lipsă acuma...
— Cine, nevasta? sări oștenul. Mai bine te leagă la conovă...
— Hi-hi-hi! Ha-ha-ha!
— Trenul se oprî pe noaptea, în clmp. Pe scăr- rile vagoanelor urcară alte echipe de jandarmi. Ajunseseră la Reși, pe Prut. Risul soldaților se stîpse repede, parcă gîituit; privirile le deveniră dintr-o dată îngrijorate și reci, întunecate. Începură să-și aranjeze țînuta, să-și potrivască centurile și să caute hirtile în manșetele mantăilor. Dragomir Jiga privi vestitul lăcătușului și-l șopti la ureche să facă internat cum va face el. Controlul însă nu l-au menț făcut jandarmii; șeful echipei era un lo- comotiv de rezervă care făcea totu în silă i- primea delegații și, dacă vedea că au viza con- trolului de la Ovidiopol, le dădea unul furier să le stampileze.

— Să trăiești, necică, o mie de ani! îi ură mustă- ciolos, după ce trecu de compartimentul lor.
La Galați, trenul fu asaltat de-o mulțime de ci- vilii și de militari, care se inghesuiră pe scări și înfundară într-o clipă culoarul cu lăzi și cutere, cu bocceluțe. O femeie alăsa disperată prin mul- țime de pe peron, strigîndu-și capul care se ră- țăcise. Un general înalt și țepăn țipa la un maior, că nu l-a putut rezerva un compartiment și trimise un soldat după șeful gării. Un grup de țărani de la munte, cu bitele și trăsțiile pe umeri, se chinlau — strînși pachet — să intre în vagonul de alături. Soldații se descurau mai ușor; s'erau în compartiment pe ferește sau se urcau pe acoperișul va- gonului, bocănînd și trîntîndu-și ranile umflote badoanelor.

În compartimentul lor intrase mai întâi un cer- ferist cu lădița în mînă, apoi o femeie, cu un coșuleț de niște albe pe braț, acoperit cu o cîrpă, și cîțiva soldați. Ceferistul se așeză pe lădița lui, lingă fereastră, femela pe bancă, lingă cel cu mina legată de gît, iar soldații pe jos, printre picioarele celorlalți. Femeia era îmbrăcată într-o scurtă hăr- bătească, neagră, roasă în coate și la plept pînă la umerii, și cu oapul înfășurat într-o broboacă ce- nuzie. Era încă tânără, cu obrazul plin, dar galben și obosit, cu ochii abasfiri încercănați de istovire și nesomn.

— Vin, îi șopti ceferistul, care se ridicase între timp la fereastră.
Femeia lăsă coșulețul pe banchetă și se repze și ea lingă el.
Pe peron, pe-o cămărușă — pe care-o deschidea prin mulțime un sergent de poliție — treceau doi deținuiți, îmbrăcați în haine vîrgate, cu căușe la mîini și lanțuri la picioare. Trei-patru sergenți de poliție și cîțiva jandarmi mergeau în pas cu ei, ferindu-l de mulțime, cu armele întinse pe lingă soldă. Femeia-i privi implăcită, agățăta de gem și tenind încoț, pînă ce dădu în plîns. Ceferistul o așeză înapoi pe bancă, iar el urmări încrunțat trecerea deținutului, care fură împinși în vagonul de lingă locomotivă.

— Politici? întrebă Spiru, cu interes.
— Da, politici, incuviinți ceferistul, fără chef, și se așeză iar pe lădița.
Oștenul se foci pe locul lui de lingă fereastră, tuși de cîteva ori și mormăi cu ochii la Jiga:
— Am vrut să mai spun ceva, da' ziceți că nu e bine să trîncănesc...
— Nu e bine, îl încredința lăcătușul.
Pe peron, femela își căușă încoț copilul, inebun- tîntă, băînd cu pumnii în geamurile vagoanelor, strigînd. Generalul trecea bîștos către vagoanele din urmă, cu trei-patru soldați după el, încercăți de lăzi și geamantene, și condus cu slugărie de șeful gării către o liberăse un compartiment. După ce urcă și generalul, trenul porni, scurîndu-se, mînat parcă de chioțele soldaților de pe vagoane. Peronul cu stîlpii și frontonul de forță veche, ver- ziuze, rămase aproape pustiu, străjuit de șeful de gară, de cîțiva jandarmi și pustiele la umeri și de femela aceea care rămăsese năucă la marginea lui, cu ochii după tren și mișcînd înfipie în păr, strî- gînd după copil.

— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...

— Cu noi a fugit din încercuire și-un țigan, unul Piteaco, care a dat în gălbînare de frică și ne- somn, de foamă... cînd am ajuns la ai noștri, ce crezi, doctorii l-au trimis acasă pe palatruzi de zile... Ţi, mă gîndoc... la uite, ce bată!... Și numai ce mi-duc aminte de-o burulană care-îi îngăbeneste ochii dar-o mînănt... și nu numai ochii... toate măruntașele... pînă și pișa... Uf, o lună de zile am căutat-o... toate vacanțele de fin le-am răscolit... și-am găsit cîteva fire, uite-așa, pe care le-am mîncat pe toate într-o seară... dimineața m-am dus la doctor și gata, mi-a și făcut hirtia...
— Frate-meu, se rugă unul dintre soldați, care stăluiea muș și încrunțat pînă atunce... spune-ne și nouă cum îi zice.
— Em, degeaba vă spun... trebuie să v-o arăt...
— Și n-ai nici-un fir?
— Ţi!
— O frunzăică măcar...
— Nimic...
— Păi, dacă ajung acasă, vorbi unul de lingă Jiga, mai în deridere, mai în serios, m-apuc și ronțîi toată ziua la iară... poste-o nimeresc...
— Vezi să nu nimeresi una care te umflă i rise cel cu mîna legată de gît.
— Sau una care zice că-ți dă putere noaptea, în pct, chicoti oștenul... că te face să zburzi ca un armăsar!
— Ha-ha-ha! izbucniră cu toții în hohote.
— Noroc! nevestice, ce crezi...
— La nevoie te poate imprumuta și-n sat, că trebuie să fie mare lipsă acuma...
— Cine, nevasta? sări oștenul. Mai bine te leagă la conovă...
— Hi-hi-hi! Ha-ha-ha!
— Trenul se oprî pe noaptea, în clmp. Pe scăr- rile vagoanelor urcară alte echipe de jandarmi. Ajunseseră la Reși, pe Prut. Risul soldaților se stîpse repede, parcă gîituit; privirile le deveniră dintr-o dată îngrijorate și reci, întunecate. Începură să-și aranjeze țînuta, să-și potrivască centurile și să caute hirtile în manșetele mantăilor. Dragomir Jiga privi vestitul lăcătușului și-l șopti la ureche să facă internat cum va face el. Controlul însă nu l-au menț făcut jandarmii; șeful echipei era un lo- comotiv de rezervă care făcea totu în silă i- primea delegații și, dacă vedea că au viza con- trolului de la Ovidiopol, le dădea unul furier să le stampileze.

— Să trăiești, necică, o mie de ani! îi ură mustă- ciolos, după ce trecu de compartimentul lor.
La Galați, trenul fu asaltat de-o mulțime de ci- vilii și de militari, care se inghesuiră pe scări și înfundară într-o clipă culoarul cu lăzi și cutere, cu bocceluțe. O femeie alăsa disperată prin mul- țime de pe peron, strigîndu-și capul care se ră- țăcise. Un general înalt și țepăn țipa la un maior, că nu l-a putut rezerva un compartiment și trimise un soldat după șeful gării. Un grup de țărani de la munte, cu bitele și trăsțiile pe umeri, se chinlau — strînși pachet — să intre în vagonul de alături. Soldații se descurau mai ușor; s'erau în compartiment pe ferește sau se urcau pe acoperișul va- gonului, bocănînd și trîntîndu-și ranile umflote badoanelor.

În compartimentul lor intrase mai întâi un cer- ferist cu lădița în mînă, apoi o femeie, cu un coșuleț de niște albe pe braț, acoperit cu o cîrpă, și cîțiva soldați. Ceferistul se așeză pe lădița lui, lingă fereastră, femela pe bancă, lingă cel cu mina legată de gît, iar soldații pe jos, printre picioarele celorlalți. Femeia era îmbrăcată într-o scurtă hăr- bătească, neagră, roasă în coate și la plept pînă la umerii, și cu oapul înfășurat într-o broboacă ce- nuzie. Era încă tânără, cu obrazul plin, dar galben și obosit, cu ochii abasfiri încercănați de istovire și nesomn.

— Vin, îi șopti ceferistul, care se ridicase între timp la fereastră.
Femeia lăsă coșulețul pe banchetă și se repze și ea lingă el.
Pe peron, pe-o cămărușă — pe care-o deschidea prin mulțime un sergent de poliție — treceau doi deținuiți, îmbrăcați în haine vîrgate, cu căușe la mîini și lanțuri la picioare. Trei-patru sergenți de poliție și cîțiva jandarmi mergeau în pas cu ei, ferindu-l de mulțime, cu armele întinse pe lingă soldă. Femeia-i privi implăcită, agățăta de gem și tenind încoț, pînă ce dădu în plîns. Ceferistul o așeză înapoi pe bancă, iar el urmări încrunțat trecerea deținutului, care fură împinși în vagonul de lingă locomotivă.

— Politici? întrebă Spiru, cu interes.
— Da, politici, incuviinți ceferistul, fără chef, și se așeză iar pe lădița.
Oștenul se foci pe locul lui de lingă fereastră, tuși de cîteva ori și mormăi cu ochii la Jiga:
— Am vrut să mai spun ceva, da' ziceți că nu e bine să trîncănesc...
— Nu e bine, îl încredința lăcătușul.
Pe peron, femela își căușă încoț copilul, inebun- tîntă, băînd cu pumnii în geamurile vagoanelor, strigînd. Generalul trecea bîștos către vagoanele din urmă, cu trei-patru soldați după el, încercăți de lăzi și geamantene, și condus cu slugărie de șeful gării către o liberăse un compartiment. După ce urcă și generalul, trenul porni, scurîndu-se, mînat parcă de chioțele soldaților de pe vagoane. Peronul cu stîlpii și frontonul de forță veche, ver- ziuze, rămase aproape pustiu, străjuit de șeful de gară, de cîțiva jandarmi și pustiele la umeri și de femela aceea care rămăsese năucă la marginea lui, cu ochii după tren și mișcînd înfipie în păr, strî- gînd după copil.

— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești de ce faci și ce faci și- ai năstroi tot, de a rămas satele pustii... pusti-le- ar dumnezeu sufletul și inima!
Tăcu iar, supărat de fereștea celorlalți.
— E drept, reflectă el după un timp, că nici nu e bine să vorbești prea multe în tren... că nu știi ce cine vorbești... Păi, nu mi-a povestit mie unul care fusese rănit și se întorcea din concediu, pe front, mergea tot așa, cu trenul, și unul dintre soldații a trîncănit tot timpul împotriva războiului și-a nemților, înșuruiat de ce gîștea acasă și se sat, cînd au ajuns într-o gară mai mare, așa ca Ga- lații, s-a rădicat alt- de lingă el, și l-a pus mîna în piept... și l-a dat pe mina jandarmilor!... Nu știu de ce, se uită el cam dumsănos la Spiru. Da' de început mi s-a părut că nu te simți bine în hainele astea de soldat... Acum sint peste tot de-ăștia care trag cu urechea...
— Chiar ar fi bine să trîncănești mai puțin, îi ștătu Jiga, cu un aer înăsprirea a privitorilor lei de lup... că de război nu nești

VIATA CEROURILOR LITERARE

Două culegeri literare

Inițiativele adoptate de Casele Regionale ale Creației Populare de a edita culegeri care includ producția membrilor cercurilor literare sînt totdeauna salutare și binevenite. Există astfel posibilitatea confruntării cu tiparul a unor talente aflate în plină evoluție. Avem în față două asemenea volume, apărute la Brașov: unul dintre ele sugestiv intitulat „Primăvara uzinei” — aparține cercului literar „Vladimir Maiakovski” din uzina „Tractorul” Brașov, iar celălalt volum, „Pagini contemporane”, este elaborat cu concursul Filialei din localitate a Uniunii Scriitorilor și înmănușează rodul muncii mai multor cercuri literare. Deci, două culegeri de caracteristică, rodul activității din anul ce a trecut, a cercurilor literare brașovene. Treizeci și opt de semnături. Se înșiră aici, nume cunoscute dintr-o mai îndelungată activitate pe tărîm literar și nume de debutanți care vin cu experiența lor proaspătă din uzină, de pe șantier, din școli. Bineînțeles, nu ne propunem ca, în aceste rânduri, să întreprindem un comentariu amănunțit asupra tuturor scrierilor din culegerile respective. Se cuvin, însă, formulate cîteva opinii în legătură cu problemele pe care le ridică literatura membrilor ceneclurilor brașovene. Ni se pare că — structural — broșura „Primăvara uzinei” prezintă o mai deplină unitate, determinată, în primul rînd, de faptul că lucrările reflectă aspecte caracteristice ale vieții din uzină. Este sesizabilă, în scrisul acestor începători, tendința de transfigurare literară a unui material faptic bine cunoscut, și știm cit de important este ca un

tînăr scriitor, pornind pe drumul creației, să stăpînească terenul solid al realității, al actualității. Volumul „Pagini contemporane” avea menirea să ofere, bineînțeles succint, un „tablou” al regiunii, surprinsă în toată transformările innoitoare care se desfășoară acolo. Din acest punct de vedere, credem că autorii au alcătuit oarecum eclectic conținutul cărții. Puteau fi, desigur, selectate mai multe texte legate de realități concrete, de specificul regiunii. Apelînd la reportaje într-o mai mare măsură, autorii ar fi putut aduce o contribuție sporită la îmbogățirea volumului. Membrii cercurilor literare sînt totdeauna chemați să răspundă operativ prin scrierile lor la problemele care frămîntă regiunea respectivă. În acest sens, o culegere poate deveni, într-un anumit fel, o „monografie” colectivă, așteptată cu interes. Ar fi binevenită o asemenea inițiativă creatoare. „Pagini contemporane” ale scriitorilor brașoveni aduc, firește, imagini pline de prospețime ale actualității, sugestia noastră urmărește extinderea, lărgirea sferei lor de investigație. Credem că sînt necesare și unele observații asupra textelor apărute în cele două culegeri. Descoperim, bunăoară, la Al. Handrea (în volumul „Primăvara uzinei”) intenția de a concentra în puține pagini un portret moral, un fapt semnificativ. („O pasiune”, „Oameni și flori”). Al. Roșca, într-un reportaj, pornește de la o idee ingenioasă, prezentînd realizările obținute prin unghiul de vedere al pictorului uzinei, care saluta prin lozinci și panouri volante

fiecare victorie. Tot el va anunța și organizarea primului proces al milimetrelor”. Reportajul lui Daniel Drăgan „Pe urmele razelor - Pi”, scris în manieră științific-fantastică, denotă de asemenea o rezolvare literară interesantă și inedită, mai ales că el pornește tot de la realități din uzină. Reținem din culegerea „Primăvara uzinei” și nume de tineri poeți: Al. Barna, care transmite emoții delicate într-o scurtă piesă lirică: „Avuție”. Daniel Drăgan, amintit și mai sus, e prezent cu o inteligentă și spirituosă fabulă „Cuvinte despre punctul de vedere”, însă morala e mult prea lungă, frizînd didacticismul excesiv. Emil Marea caută unceri tonul grandilocvent și substanța versurilor sale se diluează. Ar fi recomandabil, pentru toți tinerii poeți, ca în expresiei limpezi, directe. Nu o dată am descifrat și în poeziile din volumul „Pagini contemporane” contorsionarea voită a imaginii sau finuta declarativă a versului (spre exemplu la Mircea Avram sau la Gh. Savin). Nu ni se pare utilă introducerea, în ambele culegeri, a unor fragmente din lucrări de proporții largi. Atribuția revine în primul rînd publicațiilor periodice. Dintre literarele condeie lirice, printre cele 58 de titluri din „Pagini contemporane”, amintim cîteva nume: Teodor Poiană, Natalia Pătăraș, Gh. Robu. Revenind la proză, relevăm schița Valeriei Coliban: „Darul”, concisă și sugestivă. Credem că Olimpia Marea ar trebui să se orienteze spre conflicte mai profunde, mai bogate în sensuri. Mihai Arsene e prezent cu schițe inegal realizate, însă una dintre ele, „Revenire”, devedește o explorare atentă a psihologiei personajelor. Ni se pare, de asemenea, reușite încercările lui Marius Valentin. Așa cum am precizat, nu urmărim recenzarea culegerilor, ci doar intenționăm semnarea anumitor probleme privind pe tinerii creatori și culegerile ce înmănușează lucrările lor. Lista bogată care conține numele colaboratorilor îndreptățește incontestabil speranța că în curînd vom putea citi cu satisfacție volume și mai valoroase.

Carnet brașovean

● În orașul Brașov funcționează 4 cercuri literare.
Un cerc literar pe lângă Comitetul Regional pentru cultură și artă, cercul literar de la Uzina de Tractoare, cercul literar de la Uzina „Rulmentul”, cercul literar al Casei copiilor și cercul literar de limba maghiară. În toate aceste cercuri activează peste o sută de membri.
● În regiune mai funcționează două cercuri literare.
Cercul literar „Orientul noi” din Sibiu și cercul literar „Timotei Cipariu” din Blaj. Ar fi de dorit să fie reactivitate cercurile literare de la Meadja și de la Sighișoara.
● Membrii cercurilor despre care am vorbit mai sus, și-au scris producțiile în cele două culegeri despre care s-a vorbit în recenziile de alături. Încă o culegere se află sub tipar.
● Din păcate, aceste producții apar cu destulă întârziere, adică atunci cînd numărul lor este suficient pentru a alcătui o culegere. Ziarul brașovean „Drum Nou” nu acordă nici o atenție lucrărilor membrilor cercurilor literare din regiune.
Atunci cînd paginația o cere și ziarul publică vreo poezie, selecția se găsește să lanseze nume ca Al. Andrișcu, Rosalia Mureșanu etc... În pagina dedicată săptămînilor poeziei, ziarul a făcut față cu versuri de Domitru Bețan, Mihai Gavril, și numai pe lângă acestea a publicat și două poezii ale scriitorilor locali.
● Trebuie lăudată grija redacțiilor ziarului „Drum Nou” pentru dezvoltarea literaturii brașovene. Ei nu procedează ca tovarășii de la „Flacăra Sibiului”, al cărui orizont este „Inquest”, publicînd de preferință în paginile ziarului scriitori sibiieni.
● Membrii cercurilor literare din regiune Brașov mulțumesc scriitorilor brașoveni care acordă atenție regiunii lor și o vizitează desul de des. Intrucît încă din anul 1960, în vizitele lor, tovarășii scriitorilor au uitat că există și cercurile literare susamintite, ei li informează că pot obține cu ușurință adresele de la Comitetul regional pentru cultură și artă.

M. B.

FLORILE IERNII
Fotografie de ION MICLE

Poeți din regiunea Brașov

Ioan Lupu

Odă

În noi se limpezesc înalte piscuri
Pe care doar le bănuiam prin ceață
Și rîuri subterane, cu energii imense,
Se contopesc liniens la suprafață.

Nu doar un anolimp trecu.
Priveliști noi ne înlioră zarea,
Iar soarele ce l-a creat partidul
Îmi umple zilnic pînă sus visarea.

Miron Rusu Barian

Am poposit la pragul tău

Am poposit la pragul tău c-o întrebare,
Ne-nduplec drumul, cu gîndu-n depărtare.

Spre munții cu-o iubire ascunsă într-o vale...
Fusese-atîl de lungă și aspră-această cale.

Se-ncrușeau cărările pe muchiile zării —
Netemătoare mă-ndamna vîpăia cîntării.

Am poposit la pragul tău c-o întrebare,
Drumei, cu-ulciurul vieții arzînd de așteptare.

...Și a sunat ulciurul de apele iubirii
Mareu renăscătoare în clipacu-implinirii.

Sînt astăzi, de iubire, furtii ca lanu-n soare,
Și urcă seva vieții,
și urcă —
și doagore.

Nicolae Stoc

Moment

Brigăzilor de muncă patriotică

Soarele ghemuit în brațele zărilor arde
În albastrul privirilor simbolice răsfirînd;
Fiecare simțim istoria, spre mai departe,
Prin entuziasmul gesturilor noastre trecînd.

Flacăra drapelului flutură ca o inimă roșie
În care bătăile anonimelor inimii se-adună.
Prin miinile noastre, cu fiecare zi, se apropie
Aceste priveliști, tot mai mult, de Comună.

Hans Schuler

Vers

Versul meu nu cîntă
Linistea din cer;
Viguros s-avîntă-n
Viață și-adevăr.

Înima mi-e jarul
Unui larg cuplor,
Mă îmbăt cu darul
Lumii, roditor.

In romînesc de I. BURCĂ

Andrei Steiu

Puls

Geamul meu
e pulsul neștiut al străzii
care-n trecători se zbate
și-n castanji albi ce duc
nopțile de toamnă-n spate.

Toamna asta țără margini,
zburim lung de haldă mari,
cît o simt de plin și greu...

Dinlăuntru ei se zbate
ca un fluviu geamul meu.

Toamna unui pictor

Se zbate pînă nopții, albă
Și culorile toamnei atou nerostite
Pe buzele noastre date în prg.

De lumina strugurilor plină-i
Tesătura de aer dintre casă și trup,
Iar mâna l-o vioară din care
Culorile țipă, erup.

Reînnoim rugămînta către corespondenții noștri de a ne trimite lucrările lor prin cercurile literare. Discutate și analizate mai întîi în cercuri, lucrările trec printr-o primă selecție care le-ar îmbunătăți nivelul — iar redacția n-ar mai fi pusă în fața altor materiale neizbutite, pentru care autorii lor își cheltuiesc timp prețios ce poate fi folosit pentru completarea lecturilor literare, a instrucției în general. Dorim sincer să nu îngroșăm lista „Deocamdată nu” și „Mai trimiteți”, — ci să avem lucrări, fie ele mai puține, dar care să însemne ceva pentru evoluția talentului dvs. și pentru creșterea și întărirea cercurilor literare din care faceți parte. Evident, cînd nu aveți un cerc apropiat, apelăm totuși la o mai mare exigență personală, recomandabilă tuturor. Revista noastră a promovat cu îndrăzneală tinere talente — și orice colaborator și corespondent al nostru poate constata că nivelul lucrărilor celor promovați e destul de ridicat și invită la o

serioasă întrecere. Dorim ca nu toate lucrările ieșite de la primul condei să fie considerate de către autorii lor „bune pentru Lu-ceafărul”; și cum din condeii grăbit al multor tineri ies cam multe asemenea lucrări, scrie, fie pentru a imita lecturi proaspete, fie pentru a se face ecoul unor materiale apărute curent în ziare, ne vedem adesea în situația de a nu putea alege din corespondența venită la redacție lucrări pentru a fi discutate și luate în atenție. Am vrea să-i sfătuiim pe unii corespondenți care ne cer în mod repetat: „vă rog să-mi răspundeți dacă am talent”, sau „vă rog în termen scurt să-mi comunicați ce trebuie să adaug lucrării mele ca să fie publicată” — că revista noastră nu dă certificate de talent, nici nu deține rețete prin care se pot compune imediat lucrări publicabile. Am intrat într-un an nou și am vrea să

pornim la o muncă mai rodnică și pentru aceasta vă invităm să rețineți mai mult în „labora-

torul dvs.” lucrările pe care le scrieți, să reflectați asupra lor, să reveniți adesea și să le îndreptați, să le confrunțați cu lucrările bune care apar în publicații, în cărțile tinerilor, sau cu a-

ltere — pagina a opta — va fi ocupată mai puțin de articole și va putea deveni o pagină de beletristică, de proză și poezie. La sfîrșitul acestei introduceri, vă comunicăm și unele lucruri

de amănunt, care țin de fapt tot de invitația de a vă apleca mai serios asupra paginilor dvs.: faceți efortul de a ne trimite lucrările scrise mai îngrijit, descifrabil, și, mai ales, fiți foarte atenți

la gramatică, ca să putem înțelege exact sensul fiecărui cuvînt, greutatea și valoarea lui, în textul literar trimis. În sfîrșit, pentru a evita discuții care ies din sfera preocupărilor literare, îi anunțăm pe corespondenții noștri: MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPŌIAZĂ — VA RUGĂM PĂSTRAȚI-VĂ COPIILE.

celea meritorii care se discută în cercurile literare. Avem convingerea că, astfel, va primi și „Lu-ceafărul”, în poșta sa, lucrări și scrisori mai interesante, iar pașii-na noastră dedicată cercurilor li-

teratură divorțurilor preocupă de la un timp pe unii corespondenți ai noștri, care socotesc că a scrie literar și cu conflict trebuie neapărat să trateze numai despărțirea soților. Astfel Aurelian Varra (pseudonim?) elevul Timișoara ne trimite două lucrări, de fapt două variante puțin schimbate ale aceleiași scheme. Elevul explică în lucrările sale, într-un ton de articol lung, că soția era nemulțumită că stă prea mult acasă și că soțul e ocupat pe teren prea des. După ce îi moralizează pe amîndoi, îi impune în fața a doi copii și toți merg în final la un prinz cîmpenesc, organizat cu prilejul unei ex-

cursii. Nu contestăm că acesta n-ar fi un subiect care, mai adîncit, ar fi putut ajunge să dea o lucrare interesantă. Dar ceea ce miră, dar și arată mobilul pentru care A. V. a scris lucrarea, e următorul marginal pe care autorul ni-l trimite într-o scrisoare ulterioară: „Înțelegînd că trebuie lucrări de literatură cu conflicte mai mari, am făcut aceste bucăți. Vă rog să-mi scrieți dacă ele sînt reușite și corespund discuției despre conflict”. Alți corespondenți, înțelegînd nu prea bine problema conflictului, pentru a avea în lucrărilor lor „conflicte mari” folosesc violențe de limbaj, imaginează incendii spectaculoase, accidente de muncă în lanț etc., etc. Ca și lui A. V. răspundem și următorilor: I. N. Stanciu-București, Vasile Cîmpeanu-Ploiești, George Partene-București, Andrei Vintu-Constanța, I. Savin-elev Bacău, N. Corbeanu, student, Iași, că lucrările lor, explicate mai toate în scrisorile însoțitoare care au fost scrise pentru a folosi „con-

flicte mari, deosebite” — că nu cunoaștem lucrări literare, care să fi fost izbutite, numai pentru că au ilustrat unele păreri dezbatute în articolele de critică literară. Avem credința că cei citați mai sus au pornit să illustreze neapărat ceea ce au înțeles ei din discuția despre conflict. După cite știm, discuția criticilor a cerut altceva de la scriitorii tineri și vîrstnici, aprofundarea cunoașterii realităților, abordarea unor probleme majore din viața oamenilor de azi, caractere puternice, izbutite din punct de vedere literar. Și apoi, credem că în articolele despre conflict, criticii nu i-au invitat pe scriitorii să ia rețete din aceste articole și să facă schițe, nuvele etc. E bine că unii corespondenți sînt atenți la problemele de teorie și critică și le recomandăm sincer aceste lecturi. Dar pe cei mai mulți îi sfătuiam în același timp să pornească la scris din viața din jur pe care o cunosc. Astfel ar evita, de pildă, să scrie despre INGINERII AGRONOMI numai

V. DOBRIAN

Gravură

STANISLAVSKI

100 de ani de la naștere

Sărbătorirea pe plan mondial a lui Stanislavski, la 100 de ani de la nașterea sa, atestă, o dată mai mult, prețuirea de care se bucură acest corifeu al regiei teatrale, creatorul Teatrului de Artă din Moscova, cel ce a deschis drumuri noi în arta scenei. Gândirea vie și înaripată a lui Konstantin Stanislavski a descoperit „cărțile” sensibile adică ale creației actoricești. Problema fundamentală care l-a preocupat necontenit a fost reliefarea viguroasă și expresivă a adevărului vieții în imaginea scenică. Totdeauna căutările sale rodnice erau subordonate unui obiectiv major: teatrul de înaltă ținută artistică, de esență profund realistă, teatrul care exprimă ideile contemporaneității. Se vorbește pretutindeni cu legitime interes despre „sistemul lui Stanislavski”. Firește, nu pot fi descoperite în acest context dogme și precepte menite să ofere soluții tuturor dilemelor artistice complicate și numeroase. Ceea ce dă o prospețime tulburătoare principiilor sistemului este apelul la valorificarea deplină a resurselor creatoare, proprii fiecărui actor. Stanislavski cerea interpretului o atitudine activă față de rolul său, o înțelegere profundă a personajului, fundamentată de muncă ardentă și căutări variate. Primatul textului în spectacol, mesajul care trebuie transmis cu vibrație — iată coordonatele principale pe care își orienta Stanislavski munca de creație. Descoperirea ingenioasă a „supraproblemei” dezbătute de piesa respectivă, rezolvarea ei prin cele mai adecvate mijloace scenice devin imperative firești în conturarea fizionomiei unui spectacol. Textul literar era supus analizei fine și minuțioase, capabilă să introducă pe actori în universul interior al personajelor pe care urmau să le re Creeze. Stanislavski urmărea să impulsioneze fantazia interpretului, ajutându-l să depășească limitele impuse de text, să reconstituie viața rolului în detaliu semnificativ, investigând amplu mecanismul psihologic oferit de partitura unui anumit personaj. Adversar al superficialității și al improvizărilor grăbite, Stanislavski a instaurat în templul Thaliei noi rânduiri. Locul empirismului l-au luat temeiurile științifice și de aici se deschidea calea liberă întru căutarea convingătoare și vibrante a rolului. „Supraproblema”, fir călăuzitor în deslășurarea spectacolului, se întregea armonios cu „sarcinile” deținute de fiecare personaj în diverse episoade din piesă. Rolul constituie, în concepția lui Stanislavski, o parte dintr-un complex artistic unitar și actorul era solicitat să-și făurească o viziune limpede și precisă asupra prezenței umane pe care trebuia să o încarneze. Fundamentarea ideologică rămâne pivotul în jurul căruia gravitează experimentele încercate de actor. Dirijând, în calitate de regizor, „nașterea” spectacolului de teatru, Stanislavski susținea cu patos inițiativele temerare și în același timp respingea rezolvările convenționale, stereotipe, ivite cîte o dată în compozițiile unora din interpreți. Celerul: „Nu te cred!” — adresat de Stanislavski de la masa lui regizorală răsună ca un drastic coriectiv pentru actori. Este știut că marele regizor acordă o deosebită atenție acțiunilor fizice — stimulatoare ale sentimentelor. Treptat, obisnuindu-se sa acționeze în împrejurările curute de text, actorul ajungea să dobândească potențialul adevărului eveniment. „Interiorizarea” preconizată de Stanislavski apare ca un corolar al eforturilor creatoare. Ca pentru orice mare artist, teatrul era pentru Stanislavski o muncă titanică, permanentă, care cere dăruire totală, pasiune clocotitoare. În personalitatea regizorului se îmbinau fericit artistul cu pedagogul, creatorul cu teoreticianul. În cărțile lui („Viața mea în artă”, „Munca actorului cu sine însuși”) descoperim o parte din observațiile și concluziile la care a ajuns, găsind sugestii pentru formarea și desăvîșirea pregătirii actoricești, aflăm răspunsul la multe enigme teatrale. Actul creației scenice este analizat pe compartimente verificat, îmbogățit cu elemente noi. Nu-mi propun să extind aici comentariile volumelor lui Stanislavski, adevărate manuale de artă dramatică, dar trebuie să relev bogăția argumentației, exemplele vii și interesante cu care profesorul își demonstrează teoriile promovate. La teatrul de artă din Moscova, întemeiat de el și de Nemirovici-Dancenko, montările traduceau în viață intențiile inovatoare care-l animau. Precum se știe, piesele lui Cehov și Gorki au avut în Stanislavski un fălmac excelent, care a știut să transmită cu forță inegalabilă gândurile autorilor.

Asfel de spectacole oferă o strălucită pildă de conlucrări fertile dintre autor și regizor. Este cunoscută mișcarea cu care lucra Stanislavski asupra fiecărei scene, perseverența cu care se străduia să surprindă nuanțele intime ale textului.

Icșcut organizator de teatru, Stanislavski a militat neobosit pentru statornicirea normelor unei înalte etici. Încăpîndu-și cariera artistică la sfîrșitul secolului trecut, el a repudiat atmosfera coruptă, viciată, întruținută de emisarii non artei. În teatrul pe care-l conducea, Stanislavski s-a străduit să asigure un climat proaspăt și tonifiant, prielnic

artei autentice. Dezideratul pe care-l adresa totdeauna actorilor: „Jubește arta în tine și nu pe tine în artă” avea menirea să stimuleze patosul creator, eliminînd orolul individualist și „vedetismul” steril. Spectacolul reprezintă o creație colectivă și regizorul releva insistent contribuția fiecărui actor, ceea ce, alături de protagoniștii cit și figuranților, să respecte cu strictețe legile scenei, să nu neglijeze nici un aspect util scenic. „Atmosfera de lucru” alit de necesară în culise se închea sub îndrumarea lui. Îndemnul său de a „lăsa o dată cu galoșii la garderoabă preocupările și interesele străine de teatru”, era repetat mereu către actori. Etica desăvîșită devenea o condiție sine qua non a existenței teatrului.

Intr-un asemenea spirit, au crescut la școala lui Stanislavski valoroși artiști contemporani precum sînt: Kedrov, Gorceakov, Toporkov, Ghiatintova și alții. În anii puterii sovietice, Stanislavski și-a intensificat entuziasmat activitatea multilaterală, rămînd pînă la sfîrșitul vieții la postul său, înconjurat de stimă și aprecieri elogioase. M.H.A.T.-ul, teatrul cu renume universal, cunoscut și spectatorilor noștri, a avut tot timpul ca animator pe subtil și pasionatul Konstantin Serghievici. Spectacolele remarcabile, cum a fost cel cu „Trenul blindat” de V. Ivanov, spre exemplu, devin file de antologie în istoria teatrului. Stanislavski cercetă de-a lungul vieții sale tradițiile avansate ale teatrului popular, ale teatrului clasic rus și le-a folosit cu pricepere la nivel superior. Realismul socialist l-a amplificat apreciabil orizontul artistic, facilitînd evoluția sa luminoasă. Numele lui Stanislavski circula împetuos pe meridianele globului. Ecolul învîțăturilor sale răsună prelungit în teatrul contemporan. Despre arta sa, despre principiile „sistemului” său au vorbit încă de mult și oameni de teatru romîni, de la Davilla pînă la Paul Gusti. La ora actuală, mișcarea teatrală găsește în moștenirea lui Stanislavski o sursă permanentă de înprospătare, un ghid prețios în ascensiunea către culmile marelui arte.

Mihai Botez

„Efectul de participare” în „Povestea anilor înflăcărați”

S-a scris mult, poate chiar prea mult, despre faimosul „efect de participare” pe care-l asigură spectatorului giganticul ecran panoramic înbinat cu jocul reliefat al sunetelor din sistemul stereofonic. Dar dacă spectatorul care vizionează „Povestea anilor înflăcărați” nu poate fi un contemplator pasiv, dacă el este mereu antrenat în apriga polemică pe care o implică filmul, asta se datorește nu alt procedeu tehnice în sine cît grandioasei partituri cinematografice pe care a compus-o acele genii poet al cinematografiei care a fost Dovjenco și liriculul cu epicul Dovjenco îmeste cu bogăția și plasticitatea ideilor sale. Intr-o izbă înghețată, un soldat își dezbracă groznela haine cazane. Și în fața oglinzii se redescoperă goala, femia și se contemplă cu bucurie. E o femeie pe umerii căreia istoria a aruncat povara mantalei soldatești. Dar e frumoasă, e iubită și va fi fericită. Acum, cînd războiul s-a sfîrșit, se poate în fine gîndi și la fericire împreună cu Orluk, fata s-a dus la general (personaj interpretat de Boris Andreev). Logodnicii l-au rugat să le oficieze căsătoria iar acesta otează din greu și întreabă: „Cum vrei să fie?” Il înțelegeți, nu? Doar meseria lui e cea a armelor; căsătoria n-a oficial niciodată. Iar tinerii răspund și ei încercați: „Nu știm! Să fie frumos și solemn”.

Și iată ceremonia, un amestec emoționant de epic și stiluri. Miressa și-a pus tradiționalele-i straie ucrainiene, mirele e soldat, iar generalul — ofițier se simte stingher în costumele care domină pretutindeni marea imagine.

Alegînd procedeu panoramicul, Iulia Solțeva n-a făcut decît să desopere corospondenții tehnici al proporțiilor pe care le revendica scenarii. Dacă în tratarea regizoarelor sovietice, ecranul panoramic are facultatea de a cuprinde un întreg univers alit detaliu (de pildă ochii lui Orluk în scena planului), cît și uriașele mișcări de mase (planul general din Berlin), exprimă în imagine tocmai metoda artistică a lui Dovjenco: interferența continuă a ansamblului cu particularul, a liricului cu epicul. Dovjenco îmeste cu bogăția și plasticitatea ideilor sale. Intr-o izbă înghețată, un soldat își dezbracă groznela haine cazane. Și în fața oglinzii se redescoperă goala, femia și se contemplă cu bucurie. E o femeie pe umerii căreia istoria a aruncat povara mantalei soldatești. Dar e frumoasă, e iubită și va fi fericită. Acum, cînd războiul s-a sfîrșit, se poate în fine gîndi și la fericire împreună cu Orluk, fata s-a dus la general (personaj interpretat de Boris Andreev). Logodnicii l-au rugat să le oficieze căsătoria iar acesta otează din greu și întreabă: „Cum vrei să fie?” Il înțelegeți, nu? Doar meseria lui e cea a armelor; căsătoria n-a oficial niciodată. Iar tinerii răspund și ei încercați: „Nu știm! Să fie frumos și solemn”.

Și iată ceremonia, un amestec emoționant de epic și stiluri. Miressa și-a pus tradiționalele-i straie ucrainiene, mirele e soldat, iar generalul — ofițier se simte stingher în costumele care domină pretutindeni marea imagine.

Și iată ceremonia, un amestec emoționant de epic și stiluri. Miressa și-a pus tradiționalele-i straie ucrainiene, mirele e soldat, iar generalul — ofițier se simte stingher în costumele care domină pretutindeni marea imagine.

UN SPECTACOL AL TINERILOR „ANTIGONA ȘI CEILALȚI” la Teatrul Muncitoresc C. F. R.

Pentru un dramaturg care-și propune să aducă în scenă un moment din viața faimoselor lagăre fasciste, tentația atmosferei devine rezistibilă. Întrucît nimic nu este mai „plin de atmosferă” decît spațiile închise, zonele claustrale ale umăntății. De la Cehov și Gorki la Tennessee Williams, teatrul spațiilor închise a fost, în primul rînd, un teatru de atmosferă, cu acea poezie amară și aspră care însoțește zbaterea chinătoare ale eroilor pentru a ieși dintr-un univers sufocant.

Deși se situează în continuarea liniei de care aminteam, investigînd o zonă închisă, cu cel mai mare potențial tragic din istoria ultimului război mondial — aici, în lagăr, nu indivizi ci mase întregi sînt claustrate și sortite unei morți îngrozitoare — dramaturgul slovac nu e preocupat în primul rînd de reconstituirea atmosferei, ci de lupta de rezistență a organizației subterane din lagăr, amintînd în acest sens, mărturiile celor doi supraviețuitori de la Auschwitz, Kraus și Kulka, cuprinse în volumul „Fabrica morții”. Atmosfera dezolantă e numai sugerată, din restul lagărului se aud doar ecouri (corul împuscăturilor), masa detinuților nu este în scenă (autorul indică: „zece de mil de oameni sînt prezenți aici doar simbolic, prin corul numeros care cîntă fără cuvînte”), iar baraca sau camera „lăcătușilor” în care se petrece acțiunea, constituie, în concepția piesei, un post înaintat al rezistențelor.

In tragedia lui Karvas sînt dezbătute patetice, uneori la un mod filozofic, sensurile existentei și ale luptei, problema condiției umane ultragiutate, raporturile între victimă și călău. Dar, mai presus, responsabilitatea omului față de semenii săi, față de omenire. Antigona simbolizează sacrificiul conștient nu pe temeiul unui principiu moral abstract și rigid, ci ca o consecință a înțelegerii înaltei răspunderi față de colectivitate. Eroii tragediei antice erau urmăriți de fatalitate, exterioră lor, independentă de ei și, practic, invincibilă. Fatalitatea era izvorul unic al tragediului (Vischer identifica-se chiar noțiunea de tragic cu aceea de soartă). Antigona lui Karvas acționează în numele solidarității și a care con-

ROMÂNIA DRAMATICĂ

lor elemente care dețin mesajul pozitiv, revoluționar al autorului și care nu sînt și nu pot fi izolate tocmai pentru că reprezintă ideile, concepțiile, aspirațiile unei colectivități largi. Organizația subterană își pierde, pe rînd, conducătorii, ucii de fasciști, dar ea continuă să existe și să reziste, pentru că i se alătură necentenți alți luptători.

Karvas a subliniat astfel continuitatea și sensurile vii ale luptei într-o dezbateră dramatică pasionată și pasionantă, în care se disting acordurile profunde ale dragostei și răspunderii față de umanitate.

Excepțind unele diluări ale conflictului, tragedia lui Karvas, transpusă cu multă înțelegere în limba romînă de Jean Grosu, se înscrie printre succesele dramaturgului slovac, apreciat de spectatori noștri și pentru piesele „Diplomații” și „Liturgia de la miezul nopții”.

Cu „Antigona și ceilalți” Teatrul Muncitoresc C.F.R. a obținut o dublă realizare: înscrierea în repertoriu a unei opere de problematică gravă și deosebită ținută artistică și montarea cu o echipă de actori tineri a unui spectacol cu adevărat tineresc. Meritele multiple ale spectacolului pus în scenă de Mihai Dimiu tin de o remarcabilă valorificare a textului și de o curajoasă punere în valoare a talentelor tinere ale teatrului.

Regizorul a intuit că singura atmosferă acceptată de autor este atmosfera de luptă, că atmosfera de lagăr trebuie să fie sugerată și nu să copleșească ideile combative și semnificațiile eroice ale conflictului. Dar și aici, între două linii dominante posibile: atmosfera și dezbateră de idei, regizorul a preferat-o pe a doua, răspunzînd astfel mai direct curiozității și sensibilității contemporane. Scenic, alegerea a influențat vizibil ritmul spectacolului, care s-a adaptat duelului ideologic și etic în diferitele sale ipostaze (Locotenentul-Krone, Locotenentul-Zariș, Locotenentul-Zeman), sporindu-și astfel intensitatea.

În ceea ce privește distribuția și îndrumarea interpretelor, vom observa în primul rînd că doi actori tineri, Sebastian Radovici și Sabin Făgărășanu, care ani de zile au vegetat la Teatrul „C. I. Nottara” nefiind distribuiți și neoferindu-li-se prilejul de a-și încerca posibilitățile artistice, au primit în acest spectacol două roluri diferite (Zeman și, respectiv, Zariș), pe care le-au jucat cu reală sensibilitate, primul avînd și o mască perfectă.

Se cuvine, de asemenea, să remarcăm joacă foarte bine gîndit al celor doi principali propoziții: Locotenentul, interpretat cu profunzime și sobrietate de Paul Ioachim și Krone, șeful lagărului, căruia

mers aici alături de structura personajului (Profesorul), se pare și dintr-o gresită sau insuficiență îndrumare a regiei (care s-a preocupat mai mult de tineri, spectacolul fiind destinat inițial reprezentării în cadrul concursului sînelor actori). Profesorul apare în anumite scene din spectacol mult prea neajutorat, derutat, adoptînd un ton de văicăreală necorespunzător textului pe care-l rostește și misiunii sale în luptă. În rolul Ismenei, Dana Comnea a dozat bine amestecul de ură și spaimă imbinînd pasivitatea personajului cu disprețul pentru trădători. Stefan Bănică (Storch), actor bun de comedie, gesticulează prea mult și prea caricatural într-un rol care pretinde mai multă sobrietate. Intr-o apariție episodică, Elisabeta Raicu (Erika) își conțurează personajul în linii carcele. În afară de muzica de scenă impresionantă a lui Doru Popovici, menționăm contribuția pe care am fi vrut-o însă și mai inspirată a scenograful Eugenia Bassa-Crișmaru.

De obicei, un spectacol are ca punct culminant premiul după care urmează a deseori fluctuante în distribuție, scularea treptată a tensiunii dramatice și a interesului pentru calitatea artistică etc. Într-un cuvînt degradarea de care se vorbește nu o dată în presa noastră. Am avut satisfacția să constatăm că spectacolele care au avut loc după premieră nu au eborbit stacheta exigențelor ei, dimpotrivă, au ridicat-o, reparînd multe din neajunsurile inițiale, corectînd și îmbunătățînd acolo unde era cazul. Ceea ce dorim tuturor spectacolelor de la Teatrul Muncitoresc C.F.R.

Dumitru Solomon

T. Caranfil

